

KÖZGAZ
Mire
való
a Parlament?
(Interjú Kerekes Zsuzsával a 2. oldalon.)

Milyenek
látja
a tervezést?
(Interjú Hetényi Istvánnal a 4. oldalon.)

Az
írku
szki
építő
tábor
(Szbériai tapasztalatok a 7. oldalon.)

A
SOROS
kegyeltjei...
(Élménybeszámoló a 6-7. oldalon.)

Politikai feszítvél lesz

A párt-*vb* három témát tűzött napirendre szeptember 28-án. Először Kupcsik József tájékoztatója hangzott el az 1987. évi egyetemi felvételi vizsgákról. A második napirend alkalmával az 1987/88. tanév politikai oktatás szervezési feladatairól adott szóbeli tájékoztatót Kóváry György pártoktatási felelős. A politikai oktatási tervet a múlt tanév végén részletesen tárgyalta a párt *vb*. Valcsicsák Imre volt a harmadik napirend előadója. A félév politikai ünnepeinek tervéről adott tájékoztatót. A nagy októberi szocialista forradalom 70. évfordulóján politikai feszítvél lesz az egyetemen a hallgatói pártcsoportok kezdemé-

nyezésére. Terv szerint a politikai feszítvél egy napra esik majd az egyetemi ünneppel november 5-én. A hagyományos központi ünneppel a vizsgákra. A második napirend alkalmával az 1987/88. tanév politikai oktatás szervezési feladatairól adott szóbeli tájékoztatót Kóváry György pártoktatási felelős. A politikai oktatási tervet a múlt tanév végén részletesen tárgyalta a párt *vb*. Valcsicsák Imre volt a harmadik napirend előadója. A félév politikai ünnepeinek tervéről adott tájékoztatót. A nagy októberi szocialista forradalom 70. évfordulóján politikai feszítvél lesz az egyetemen a hallgatói pártcsoportok kezdemé-

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI ÉGYETEM LAPJA

XXIX. ÉVFOLYAM, 15. SZÁM ARA: 1,80 Ft 1987. OKTÓBER 8.

Csáki Csaba kitüntetése

A fegyveres erők napja alkalmából Csáki Csaba rektort a Haza Szolgálatáért Érdem-
érem arany fokozatával tüntették ki.
Gratulálunk!

32-en jöttek, 18-an mentek

EGYETEMÜNKRÉ A NYÁR FOLYAMÁN AZ ALÁBBI OKTATÓK, DOLGOZÓK SZERZŐDTEK

Horváth Erzsébet adminisztrátor, újlatin tanszék, Favari Bettinoné előadó, munkagazd. tanszék, Hunyadi László docens, stat. tanszék, Vági Márton, tud. segédmunkatárs, pg tanszék, Zsagrács Zsuzsa előadó, rektori hivatal, Darányi Judit tanszéki adminisztrátor, PTK, Miavecz István tanársegéd, belker. tanszék, Radnai Ági tanszéki adminisztrátor, mezög. tanszék, Sárközi Krisztina előadó, közl. tanszék, Zeöld László tud. tanácsadó, rektori hivatal, Ács Andrea laboráns, nyelvi labor, Balázs Júlia ügyintéző, ker. kar dékáni hivatal, Bádonyi András kut. segéderő, szám. techn. osztály, Breznay Péter Tamás tanársegéd, MSZI, Dani Katalin tanársegéd, külker. tanszék, Éber Kálmán felállású tudományos főmunkatárs, ipargazd. tanszék, Farkas Bede Katalin tanársegéd, angol tanszék, Frivaldszky Sándor tud. főmunkatárs, MSZI, Giday Gabriella mellékállású adjunktus, statisztika tanszék, Kreisz Marianna adminisztrátor, KISZ, Lipták Dorottya tud. munkatárs, Kelet-Európa kutatócsoport, Lukácsné Dalmi Gréte tanársegéd, angol tanszék, Lupáné Kádár Ágnes ügyintéző, ált. kar dékáni hivatal, Mátrai Csilla laboráns, nyelvi labor, Molnár István adjunktus, MSZI, Né-

meth Lajos mellékállású tanársegéd, MSZI, Pongrácz Judit megbízott docens, német tanszék, Rakó Gizella tanársegéd, számvitel tanszék, Sebestyén István mellékállású adjunktus, MSZI, Széll László mellékállású adjunktus, ipari techn. tanszék, Tóth Pál tanársegéd, német tanszék, Vastag Gyula adjunktus, MSZI.

EGYETEMÜNKRŐL A NYÁR FOLYAMÁN AZ ALÁBBI OKTATÓK, DOLGOZÓK TÁVOZTAK:

Bognárné Kiss Ági tud. segédmunkatárs, pg tanszék, Fáyiné Péter Emese docens, külker. tanszék, Széplaki Andrea előadó, ált. kar dékáni hivatal, Tóttósné Márkus Livia könyvtáros, munkagazd. tanszék, Giday Gabriella adjunktus, statisztika tanszék, Papp Andrea előadó, német tanszék, Török Hilda tanársegéd, pg tanszék, Veresné Harik Mária tanársegéd, orosz tanszék, Erdei Erika előadó, KISZ, Fehér Józsefné nyugdíjas, PTK, Kardos Tamás tanársegéd, orosz tanszék, Molnár István mellékállású tanársegéd, MSZI, Radnai Józsefné előadó, ipari kar dékáni hivatal, Sebes Erika előadó, nyelvi labor, Somogyi Zoltán adjunktus, számvitel tanszék, Cs. Kovács Ferenc adjunktus, pénzügy tanszék, Puskásné Stach Katalin előadó, mezögazd. tanszék, Sinkó Istvánné előadó, rektori hivatal.

1024, vagy 644, vagy 314 KISZ-tag van az egyetemen

A Társadalomtudományi Klub működésében való további részvétel mellett döntött a KISZ-bizottság szeptember 28-i ülésén. A klub és a testület kapcsolatai az ideai évre meglehetősen formálissá váltak: a klub tagjai elképzelése és munkája alapján működött — elsősorban másik „gazdája”, a Széchenyi István Szakkollégiumi Csoport támogatása mellett —, ugyanakkor a KISZ-bizottság csak a nevet adta tevékenységéhez. A tartalmi együttműködés felélesztése került napirendre, amellyel kapcsolatban a Szakkollégiumi Csoportnak a KISZ-bizottság előtt Bajnai Gordon által képviselt javaslata az volt, hogy a KISZ tegyen konkrét javaslatokat egyes (nyilván főként politikai, egyetempolitikai) klubprogramokra, s ha azokkal egyetért a klub, akkor megszervezi. Ugyanakkor a csoport szükségesnek tartja, hogy a KISZ-bizottság a fontos kérdésekben rendszeresen kérje ki és vegye figyelembe a klubnak mint számottevő és KISZ-es tevékenységcentrumnak a véleményét. A KISZ-bizottság végül is Sugár András ajánlását fogadta el, miszerint továbbra is közösen működteti a klubot a Széchenyivel, de

erősíteni igyekeznek az olyan programokat, témákat, amelyek egyetempolitikai problémákkal foglalkoznak. Arra törekcsenek, hogy megfogalmazzák a csoport képviselőivel közösen, hogy milyen módon osztják meg a munkát. Több más napirendi pont megtárgyalása után Horváth Gyula tájékoztatta a testületet arról, hogy a beiratkozásnál az egyetemen 1024-en vallották magukat KISZ-tagoknak. A KISZ-bizottságon ugyanakkor az idén csak 314-en vettek tagsági bélyeget. Ennél azonban többen vannak a tagdíjfizetettek, mivel az 1024-ből 330 elsős hallgató, akik középiskolájukban, illetve a hadseregben vettek bélyeget. A testület szándéka az, hogy az 1024 diák kezébe eljuttassa a KISZ-bizalmást — amely tartalmazza az egyetemi KISZ-bizottság politikai programjának kiegészítését, illetve, hogy meggyőzze őket az október 8-ai összegyetemi KISZ-gyűlésen való részvétel fontosságáról. A testület szeretné elérni, hogy az egyetemi KISZ törekvéseinek ismeretében az 1024 diák közül ki-ki eldöntesse, hogy felállalja-e tagságát továbbra is, vagy sem.
K. S.

Országos közgazdasági, műszaki könyvnapok

Az ideai közgazdasági és műszaki könyvnapokat egyetemünkön nyitották meg ünnepélyesen. A kiállított könyvek között Csáki Csaba mondott megnyitó beszédet. Kiemelte, hogy jó szakkönyvek nélkül nincs jó oktatás, továbbá kutatás és eredményes cselekvés. Örömmel említette meg, hogy a kiállított könyvek között jó néhány az egyetem oktatójának munkája. Hangsúlyozta, hogy a műszaki, a közgazdasági, a jogi megközelítés komplexebb eredményeket képes produkálni, mint az elszigetelt kutatás. Örömmel üdvözölte a jelentős külföldi művek megjelentetett fordításait is.

Csáki Csaba beszéde végén megnyitotta a könyvnapokat. Az ünnepség folytatásaként az egyetem könyvesboltjának avatására került sor. Az üzletben egyébként természetesen kaphatók a közgazdasági, jogi és műszaki könyvnapok újdonságai is, amelyek közül legnagyobbi érdeklődésre számíthat számot.

Aktuális szakmai tájékoztatóval folytatódott a program, amelyet Csáki Gyula pénzügyminiszter-helyettes tartott. Előadása elején elmondta, hogy az utóbbi fél évben az országra vonatkozó helyzetértékelés vonatkozóan nyilvánlt vált, ami örömdetes, nem így a helyzet maga. A magyar gazdaság teljesítőképessége ugyanis nagyon leér-

tékelődött, a magyar gazdaságpolitika az elmúlt 15 évben nem volt képes a kedvezőtlen folyamatokat megfordítani, befolyásolni. Ennek következtében a gazdaságban és a társadalomban is jelentős feszültségek keletkeztek. A mostani néhány hónap, néhány év a fordulópont, amelyben nem kevesebbről, mint a magyar gazdaság és társadalom jövőjéről van szó, a gondokhoz tehát csak a megoldás szándékával szerencsés közelíteni. Az elemzések számos tanulságot kínáltak, ezek közül Csáki Gyula az alábbiakat emelte ki: Kiderült, hogy nem lehet a világgazdaságot elszigetelődni, nem lehet a felmerülő problémákat átmenetnek tekinteni, következtésképpen a stabilitásra törekvés tévedés volt a hetvenes években, a helyzetértékelés után nem maradhat el a cselekvés, az operatív beavatkozások nyomán születő látzatmegoldásokon túl a távolabbi kihatásokra is gondolni kell, a gazdasági rendszert csak totális, átfogó reformmal lehet eredményesen megjavítani.

Kitért Csáki Gyula arra is, hogy a most elhatározott intézkedések nem előzmény nélküliek. Mint ismeretes, az elmúlt években a gazdasági károkat a vállalatoktól való nyereségcentralizáció ellentételezte, aminek során a jól jövedelmezők szenvedtek vesz-

teségeket, és az átcsoportosítás a lemaradóknak kedvezett. Ennek hatására a teljesítmények csökkentek, s ez a folyamat idén is folytatódik még, tehát a tervcéltűzéseket valószínűleg nem lehet majd elérni. 1987-ben azonban változás állt be a korábbi gyakorlatban, aminek jelei például a jól jövedelmező vállalatok adókedvezményei, a gyorsított leírás, és a forgóalapok kötelező feltöltésének eltörlése.

A stabilitációs program időhorizontja minimum három év — mondta Csáki Gyula — és célja az ország cselekvőképességének fenntartása. Ez nem jelent mást, mint a jítőképesség megőrzését, ami pedig a külgazdasági egyensúlyban van szoros összefüggésben. Emellett kell a struktúra-átalakítást, a korszerűsítést is napirenden tartani. Az e célok érdekében alkalmazott új szabályozó eszközök részei az új adók is, amelyek segítségével az egyéni és a közösségi fogyasztás terhére nagyarányú jövedelemátcsoportosítás következik majd be a fejlesztés, a korszerűsítés javára. Az általános forgalmi adó a termelés szférájából a fogyasztásba tereli az elvonásokat, ezzel tehermentesíti a termelést, nöhet tehát a termelékenység. A személyi jövedelemadó kevésbé szolgáltat — mondta Csáki Gyula — mert a kormányzati ga-

ranciák miatt az elvont jövedelem egy része visszaáramlik, de várható tőle, hogy igazságosabb közteherviselést valósít meg, és a jövedelmek felhasználásában társadalmi kontrollt épít be. A várható további, alacsonyabb szintű jogszabályok közül megemlítette Csáki Gyula a vállalkozói adót, de erre nem tért ki részletesen.

Az intézkedések tervezett és várt hatásai mellett, nem tagadta, hogy az alkumechanizmusok tovább élnek, sőt, felsőbb szintre emelkedtek, most már felelős kormányzati szervek között is vannak alkuk.

Az államigazgatás nagy erővel, korábban szokatlan összefogással dolgozik a kibontakozási program technikai előkészítésén. A gazdasági törvényszerűségeket jobban tiszteletben tartó döntési és felelősségi rendszerre van szükség a kibontakozás érdekében — mondta előadása végén a pénzügyminiszter-helyettes, majd hozzátette: a kormányzati munka racionalizálása, a népgazdasági tervezés átértékelése és a piacotítás nagy előrelépést jelent a továbbiakra.

— Van tehát programunk, amelynek előrehaladásában az oktatók, a kutatók operatív segítségére is rászorulunk — fejezte be előadását a pénzügyminiszter-helyettes.
M.

Grósznoszty, avagy nyilvánosság magyar módra, avagy rendhagyó tudósítás az Országházból

A magyar Országgyűlés főlélelt. Papíron sajnós nem ér-zékeltethető az a hangulati, mentalitásbeli változás, amely az utóbbi egy év alatt bekövetkezett. Ahogy Szabó Kálmán fogalmazta szeptember

18-i felszólalásában: a köz-ügyek iránti „érdeklődési hullám átcsapott a Parlament falain”, és most már az országgyűlés bizottságaiban is heves viták folytak a január 1-jétől bevezetendő új adókról.

Nem sikeret párbeszéde

A szeptemberi ülészaknak hangulata volt. A képviselők válaszoltak egymásnak, olykor még megjegyzéseket is tettek, a zúgolódástól a kinevetésen keresztül a nyílt színi tapsig számtalan módon reagáltak az elhangzottakra. El-mény volt fölfedezni tv-ből, innen-onnan ismert arcokat, Bognár József és Szentágothai János egymás mellett, egyforma öltönyben ki-be járkálva, beszélgetve a Muppet Show két öregurára hasonlítanak. Horn Gyula vérbeli diplomata: kezével eltakarja a száját, amikor Pozsgayhoz beszél. Géczi István feszülten figyel, mintha minden pillanatban tizenegyet rúgnának neki. Csehák Judit „mintha a Burdából lépett volna ki”. Kőpeczi Béla „sokszor csak úgy maga elé néz”. Losonczi Pál helye üres. Sárlos István mellett Pesta László a jegyző, Péter János ballján Karvalits Ferenc. Szünetben mindenki igyekszik megtárgyalni a hallottakat, kialakulnak a párosok. Maróthy és Medgyessy, Kapolyi és Berecz Frigyes, Németh Károly és Óvári Miklós, Pozsgay és Horváth István. A karzaton tömeg van. Ki hivatalból, ki érdeklődésből

18-i felszólalásában: a köz-ügyek iránti „érdeklődési hullám átcsapott a Parlament falain”, és most már az országgyűlés bizottságaiban is heves viták folytak a január 1-jétől bevezetendő új adókról.

és nem képviselőtársaitól kapta. Ez elsősorban azoknak a kérdéseknek szólt, amelyeket egyenesen a miniszterelnökhöz intézett. A nagyboruházásokra, a honvédelmi kiadások csökkentésére, az adósságok esetleges átütetkezésére vonatkozó kérdésekre gondolunk. Úgy tűnik, ez a fajta nyíltság, a kérdéseknek ez a nyílt feltevése a képviselők és a sajtó egy részétől távolabb áll, mint a miniszterelnöktől. Hisszen számukra Király Zoltán felszólalása helyenként a tolerancia határát súrolja, míg Grósz Károly nézete szerint minden kérdés, amely a tö-

amely nem a hatalmi eszközöket, hanem a meggyőzést, a vitát tartja szükségesnek a „másképp gondolkodókkal” szemben. Ezt fejezi ki a sajtótájékoztatón erről elmondott vélemény is, mely szerint bizonyos kérdésekben más nézetet valló emberek nem ellen-ségek, hanem a társadalom előrehaladásáért aggódo, de azt részben másképp elképzelő partnerek.

Lényegében ezt fejezi ki az országgyűlés fenegyerekéként számon tartott Király Zoltán hozzászólása is, melyben a nyilvánosság reformjaként értékelte a kormányfő eddigi sajtóbeli megnyilvánulásait. Ugyanó volt a csütörtöki nap egyik legellentmondásosabban megítélt, még a másnapi sajtótájékoztatón is megemlített felszólalója. Az tény, hogy

a nagy tapsot a karzatról,

megeket foglalkoztatja: felvetendő, s megválaszolendő. A csütörtöki nap másik nagyobb visszhangot kiváltó hoz-

zásolása Szirtesné dr. Tom-sits Erika nevéhez fűződik. Többek között a szociálpolitika ellentmondására hívta fel a figyelmet, sajnálatos módon ez

a napi sajtóból kimaradt.

Számítások szerint jövőre a társadalombiztosítás címén a költségvetésbe befolyó összeg kb. 41 milliárd forint lesz, ugyanakkor — mint ahogy a másnapi pénzügyminiszteri expozéból kiderült, s ahogy ő is rámutatott — mindössze 24-25 milliárd forint kiadását tervezik szociálpolitikai célokra. Kár, hogy erre a felvetésre Grósz Károly a zárszavában nem reagált.

A kormányprogram ügyében először a Tisztelt Ház kon-szenzusra jutott, bár az Országgyűlés elnöke, Sárlos István érzéseinek köszönhetően nem győződhetünk meg róla szakszerűen, hányan tartózkodtak, vagy hányan szavaz-

(Folytatás a 3. oldalon)

Választások

Az Egyetemi Tanács hallgató tagjainak megválasztásának időpontjai: október 22., 23., 26. és 27. A választást jelölőgyűlések előzik meg: október 12-én 18 órakor a Rajk László Szakkollégium kiállít-

tótenében; október 15-én 14 órakor az I. előadóban; és október 20-án 18 órakor a Ráday utcai kollégium alsószori könyvtártermében. Jelölni az utolsó jelölőgyűlés végéig lehet.
Hallgatói tagozat

Reformálunk, vagy deformálunk?

címmel tartottak előadást szeptember 22-én a Rajk László szakkollégisták a Tar-karét utcai kollégiumban. Először Vajagos Győző ha-zánk gazdaságának alakulását elemezte az 1960-as évektől napjainkig, kiemelve a re-formkísérleteket, és az azokat befolyásoló tényezőket, majd második témaként rövid összehasonlítást tett a török és a magyar gazdaság között. Ezt követően Kaderják Péter fejtegette ki elméletét, amely-ben a népgazdaságot játékel-méletileg modellezi. Az elő-adások után hallgatói kérdé-sek következtek, amelyekre az előadók több-kevesebb si-kerrel válaszoltak, végül az est kötetlen beszélgetéssel fe-jeződött be.

A hazánk reformkísérletei-ről szóló előadás tárgyilagos képet adott a témáról, objek-tíven elemezte a reformok megvalósulását segítő, illetve többnyire gátló társadalmi és gazdasági folyamatokat. Tör-ténelmi áttekintést nyújtott gazdaságunk elmúlt évtizedeiről. Jelentőségében helyere-tette a külgazdasági hatáso-kat, amelyeket még napjaink-ban is sok esetben szorult gazdasági helyzetünk legfőbb okaiként tüntetnek fel. Igazá-ban nem sok újat tudhattunk meg ebből az előadásból, in-kább összefoglalta ismeretein-kezt, átfogó képet kaptunk helyzetünkről, esélyeinkről.

A következő téma a török gazdaság korábbi, hazánk je-lenlegéhez hasonló helyzeté-ből való kilábalását próbálta meg csupán vázlatpontokba szedett tényezőkkel magya-rázni. Ez a nagyon érintőle-ges vizsgálati mód — mint hangsúlyozta is előadója — semmiféle mélyebb összeha-sonlításnak nem lehet alapja, hiszen országunk és Török-ország között megannyi re-léváns különbség van mind társadalmi-kulturális, mind gazdasági téren, csupán a fel-színi jelenségek kínálják a párhuzamba állítás lehetősé-gét. Hogy csak egyet idéz-ze az előadók több-kevesebb si-kerrel válaszoltak, végül az est kötetlen beszélgetéssel fe-jeződött be.

A harmadik előadás egyéni megközelítésben tárta elénk a gazdaság működését. Elem-zésében előadónk vizsgálta a gazdaság résztvevőinek elé-gedettségét a befektetett munka és az élvezett juttatá-sok viszonyában, majd M. Friedman nyomán a puha és kemény pénzek elméletét fej-tette ki. Eszerint, ha a pénz áramlása szoros összefüggés-ben van a nyújtott teljesít-ménnyel, a pénz kemény, ha pedig ez a viszony gyenge,

vagy nem létezik — például a nagyvállalatok monopoli-zációjából adódó alkupozíció-ik esetében —, a pénz pu-hának mondjuk. Ezután a terhek el-, illetve áthárításá-nak módozatait ismerhettük meg, végül pedig az addig elmondottak szintéziséként összeállt a kép, mely szerint a népgazdaságot úgy is te-kinthejtjük, mint egy három-szereplős játékot az állam, a vállalatok és a fogyasztók között. A modell működése a következő:

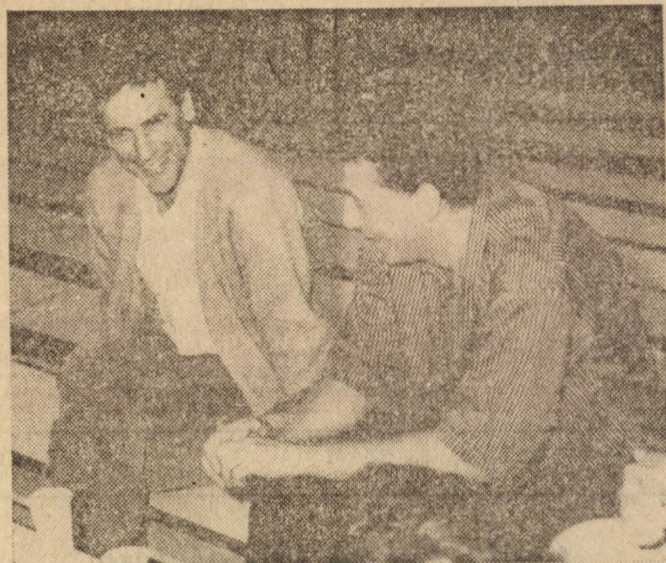
Az állam által elvont pénz-ek, melyek eredetileg kemények voltak, a visszajuttatás folyamatában puhává válnak mind az állam—fog-yasztó, mind az állam—vál-lalat relációban, hiszen az újraelosztás az előbbi esetben szociálpolitikai megfontolá-sok alapján történik, az utób-biban pedig egy meghatáro-zott eszmerendszer prioritá-sainak megfelelően, amit még számos más tényező is módo-sít. Ennek eredményeképpen a termelésben részt vevők — vállalat, fogyasztó — egy ré-sze a befektetett munkájánál nagyobb, más része pedig ki-sebb juttatásban részesül. Ez egyik oldalon a nem racio-nális gazdálkodást eredmé-nyezi, a másik oldalon pedig beindítja az áthárítási mecha-nizmusokat (ha kevés a fizet-és, a dolgozó hazaviszi a

munkahelyéről mindazt, ami mozdítható). Így tehát az ál-lam—vállalat—fogyasztó játszmában — az elmélet szerint — a résztvevők körbeverik egymást, minthogy a fogyasztó köteles adót fizetni, a vál-lalat kénytelen viselni a dol-gozó áthárításait, az állam pedig alkupozícióba kerül a vállalatokkal.

Az elmélet frappáns volta mellett azonnal megmutat-koztak gyengéi is, minthogy túlságosan leegyszerűsítette a résztvevők viszonyait. A hall-gatók reagálása is az volt, hogy ez a játékelméleti kör-beverés csak egyes esetekben teljesül, de nem lehet kiter-jeszteni érvényességét az egész gazdaságra. Továbbá e sematikus megközelítés nem ad módot arra, hogy a társadalmi strukturális problé-máit beillesztjük a képbe, s azokat tudatosan próbáljuk megoldani. Ez az elmélet azt sugallja, hogy tisztán gazda-sági eszközökkel — például a kemény pénzek alkalmazásá-val — meg lehet gyógyítani gyengéinket gazdaságunkat, azonban mindannyian érez-zük, hogy jelenlegi helyzete-ünkben ez csupán tüneti ke-zelés lenne. Az igazi beteg-ség valahol a társadalom leg-belső szövetében emésztí nem-zetünk erejét.

Fábián Kálmán

Vendégünk volt...

E leve és hevülten támoga-tok mindenkit, aki nem a depresszionista manapság. Aki tudja, hogy van ugyan „a helyzet” (de még milyen!), ám van ő maga is, és ez kicsoda különbség.

Azért persze vannak foko-zatok. Ha az illető újságíró, s azoknak is egyik legjobbika, aki nemhogy nem kereti ma-gát, de ingyen jön, akinek Skodája van és előre akarjon, szőn, aki annyira szereti Ná-das Pétert, amennyire, akinek úgy bug a hangja, ahogy, aki drappot, bordót hord, de a szemüveget csak végszükség-ben, aki a semmiért cserébe elárulja, hogy '73-ban vég-zett, aki egyszer Gabriel Gar-cia Marquez úgy hozta el a tévémbé, hogy attól még ma is megdöbben a szívem; nos őt különös rokonszenvem és tiszteletem kíséri.

Talán még nem mondtam: Kepes András járt itt a KDC és persze mindannyiunk vendégként a múlt pénteken.

Hogy milyen volt? Talán mindenekelőtt kíváncsi. Két hónapja van újra itthon. '85 táján szeretett volna kiszállni kicsit a tévéből, megpró-bált elnyerni egy aspirantú-rát, hiába. Akkor a protek-ciótlanok nyugalmával meg-pályázott egy amerikai ösz-töndíjat, s talán önmaga leg-nagyobb meglepetésére meg-is kapta. Két év Amerikán az ezer tététársaság és a tízezer rádióállomás országa. A na-pi huszonegy órán át het-vennyolcvan csatornából öm-lő műsor özöne. Politikatudó-mányokat, művészettörténetet, szociológiát, amerikai kultúrát hallgatott a Stanford Egyete-men, majd egy évig New York-i magánegyetemen ta-nított, témája a tömegkommu-nikáció és a társadalom kap-csolata volt. Hazatértekor a lemondó, belenyugvó letargia lepte meg leginkább. Azóta foggyott hat kilót.

Milyen volt még? Szóba ke-rült, hogy igen, Amerikában arról akarnak másort csinálni, amiről az emberek a szobákban beszélnek, külön-ben senki se nézné. Itt meg majdnem mindenről, csak ar-zól nem, amiről az emberek „amúgy” beszélnek. Igen, azok ott rendszerpárti kormánykriti-kusok, az itteni másfél nemzeti csatorna meg kor-mánypárti kollektív agi-tátor, kollektív szervező, kollektív nevelő. Ebből a le-nini definícióból már hetven éve is hiányzott a tájékozta-tás, s azóta mi minden tör-tént. Igen, Amerikában hat-stábjára van egy olyasmi ma-gazinnak, mint a Stúdió, ami-nek itt egy, ott cirka tíz-szer annyi vágógépjét jut egy műsorra, mint itt, ott három-évente lecserélik a kamerákat, itt hét-nyolc évesekkel még dolgozni kell. Itt minél kisebb

Ironikus volt még, toleráns és illedelmes. Az adatok sze-rint több mint kétszázötven né-zik alkalmanként. Tudja, hogy legmagasabb tétészeti indexe a 29 évnél fiatalabb nőnemű né-ző körében van. A statisztikák helyett a barátai itéleté-ben bízik inkább. A másort főleg magának csinálja, de tudja: amíg egyetlen kulturális hetilapja van a tévének, neki Jávor Pált is épp úgy ajánla-nia kell, mint Hencze Tamást. Azért szeretné, ha kiderülne, a szíve hova húz.

— Akkor én most megyek, megnézem a Hobót — mon-da és tényleg ment.

— De jó fej ez a kis Ke-pes — sóhajtott egy 29 éven aluli nőnemű.

Ha ezt nem is, de a bölín-tásunkat remélem meghallot-ta még.

M. G.

A szükségletkategoriatól az idegenforgalomig

Megjelent az Egyetemi Szemle ez évi 3. száma.

A folyóirat cikkeinek egy része vaskos elméleti témákat tárgyal. Ide tartozik Mátyas Antal írása A mennyiségi pénzelmélet sajátos változata Don Pitkinnel címmel, de Sántha János munkája is, mely a szocializmus problé-matikáját a marxi formáció-elmélet tükrében vizsgálja.

Hallgató a szerzője a harmadik elméleti jellegű cikknek, Botka Zoltán, aki a szükségletkategoría fejlődésének vizsgálatához igyekszik újabb adalékokkal hozzájárulni.

Az oktatással kapcsolatos kérdéseket tekinti át Köves Pál, aki Emberek, körülmé-nyek, tananyagok címmel je-lentette meg írását. Szintén az oktatás szűkebb témakö-

réhez kapcsolható az a cikk, amely az ellenőrzés és érté-keles témakörét vizsgálja a felsőfokú képzés irodalmának áttekintésével. Szerzője: Szabóné Berki Éva.

E témaköröktől eltér a Szemle további két cikke. Az egyikben Takács Imre elemzi hajdúszoboszlói értelmiségi dolgozók életmódját a másik-ban — amely a tudományos diákköri konferenciák dolgo-zatai közül került ki — Fe-jesné Jenei Csilla az idegen-forgalom népszerű problé-máival foglalkozik, Idegenfor-galom '86 címmel.

A könyvismertetés rovatban Gáspár Ferencné—Varga Jó-zsef Személyi számítógépek kezelése című könyvéhez írt recenzióját közli az Egyetemi Szemle.

Mit ér az ökonómia, ha magyar?

Zsolnai László, Mit ér az ökonómia, ha magyar? című könyvének nyilvános ankét-jára a napokban került sor könyvtárunk Erdei Ferenc olvasótermében, Kindler Jó-zsef (VKCS) vezetésével. A vita során Könczei György, Juhász Nagy Pál, Ballai László, Herédi István, Sikla-ki István, Chikán Attila és Garai László hozzászólásaira és kérdéseire válaszolt a szerző.

Sajnálatos módon csak idén kerülhetett az olvasók kezé-be Zsolnai László fenti cím-mel megjelent 1985. mely-nek előszavát 1985 júliusában datálta. A könyv megírását elsődlegesen az elmúlt évtized gazdasági világválsága ösztönözte, amely az ökoló-giai és demográfiai válságok-kal kiegészülve felhívta a figyelmet arra, hogy az úgyne-vezett hagyományos ökonó-miai módszerek elégtelenek a problémák megoldására. Ezzel összefüggésben a szerző kettős célt tűzött maga elé munkája során. Egyrészt Kornai János, Liska Tibor és Bródy András műveinek új-fajta, az alternatív ökonó-miára is figyelmet fordító ér-tékelésével hangsúlyozni ki-vánta a magyar közgazdászok nemzetközi mércével mérve is jelentős hozzájárulását a hagyományos ökonó-mia meghaladásának felada-tához. Másrészt — s ez a könyv legfőbb értéke — Zsol-nai László sikeresen kísérle-

tet tett egy metaökonómia felvázolására. A szerző sze-rint — és itt elsődlegesen E. F. Schumacherre hivatkozik — a válságban lévő ökonó-mia megújulása érdekében metaökonómiát kell újrago-ndolni, metaökonómiai vála-szokon múlik, hogy miként határozzák meg az ökonómia kiterjedését. Ilyen alapon el-sőként a közgazdaságtan tár-gyának meghatározását, ve-zérő értékeit és általános metodológiáját kell átérte-kelni. A közgazdaságtan tár-gyát nem képezhetik pusztán a monetarizált és az azokhoz szorosan kapcsolódó folyama-tok, hanem egy teljesebb gazdasági összefolyamatrend-szer lehet az új metaökonó-mia tárgya. A vezérő érte-kek kialakításakor az eszkö-zjellegű, illetve cél jellegű ér-tekek átcsoportosításával elő-terbe kell kerülni a környe-zetesítésnek és humanitásnak. A közgazdaságtan általános metodológiájánál pedig az el-fogadhatatlannak bizonyult leíró és a normatív kutatási módszerek helyett az értékelő és konstruktív közgazdasági kutatásokra kell törekedni.

Az ankét összességében hasznos volt abból a szem-pontból, hogy Zsolnai László megnyugtatta vállalkozásának helyességéről. Ugyanakkor a hozzászólások csapongók, egymástól sokszor függetle-nek voltak, komolyabb bírá-latot vagy új aspektust nem adtak. A vélemények kivétel-nélkül elismerést tartalmaz-tak a könyv úttörő szerepé-ről egy új metaökonómia ki-dolgozásának témakörében.

A hozzászólók szerint tu-dományos életünkben eddig alapvető hiba volt, hogy az ökológia az ökonómiát, mint tudománycentrumot lebegett körül. A social science önál-lósulva levált a human és na-tural science-ről. Ezzel egy-idejűleg a human és öko-szféra jelentősen elmaradt a várható szinttől. Ennek ér-zékeltetésére a szerző adatok-kal szolgált az öngyilkossá-gokkal, a férjhalálosság vár-ható élettartam-csökkenésével, devianciával, deprivációval, a populáció növekedésével, a levegő- és talaj szennyezésé-vel kapcsolatban. Ehhez csat-lakozva a könyv érdemként említették, hogy felhívja a figyelmet a veszélyre, hogy a környezeti feltételek hanyagolása a közgazdászok részé-ről helyreállíthatatlan egyensúlytalansághoz vezet-het.

A következtetések szerint az ökonómia válságából kive-zető úton közelíteni kell a human és ökológiai ágakat az ökonómiához. Az eddig elkü-lönlően létező tudományok összeházasításakor a közgaz-dászok számára az első fon-tos feladat a tanulás és is-meretgyűjtés az ökonómián kívüli területeken. Az ökonó-miával összekapcsolt társtu-domány konkrétságát illetően nézeteltérés volt a résztvevők között, a matematikai, fizikai lehetőségek megítélésében a közelmúlt eredményeire vagy épp a termodinamikai kísér-letekre hivatkozva.

A gazdaságpszichológusok jelenleg a pszichológia terü-létén az ökonómia válságával

azonos tüneteket tapasztal-nak, ezért számukra is külö-nösen értékes ez a könyv. A gazdaságpszichológia úgy tű-nik, szintén elvesztette tár-gyát, értékrendbeli problé-mákkal küzd, sőt szüksége volna egy metapszichológiára. A válságból való elmozdulás tehát egyrészt hasonló, más-részt közös az ökológia fej-lesztésével.

Helyesnek fogadták el a hozzászólók azt a könyvbeli törekvést, amely a formális, célracionális, egoista, illetve a szubsztantív, értékrationá-lis, altruista gazdálkodás hely-lyes egyensúlyát keresi, ami egyben az új típusú gazdálko-dás alapját jelentené. A szer-ző példaként a nyugaton már ismert self-regulation formát említette.

Végezetül egy olyan problé-ma merült fel, ami nem-csak e könyv témájához kap-csolódik. A mű alapvető hát-tériródalma hazánkban széles körben alig ismert. Azok a kevesek, akik ismerik, csak idegen nyelven sajátíthatták el. Következésképpen a könyv és vitája is nagyon sok idegen kifejezést tartalmaz, s ami sokkal nagyobb baj, széle-sebb fórumon az alapvető is-meretek hiánya miatt a téma érdemi megvitatása nehezen elképzelhető. Ezzel a nehézséggel a szerző is számol és megpróbál küzdeni. A vi-szonylag kis számú érdeklő-dő reagálásából úgy tűnik, nem sikertelenül!

Vági Márton

Kedves Fiatalok!

1987. szeptember 29-én vettem kézhez az egyetemen a SCI '87 szeptemberi számát. Akkor jutott eszembe, hogy önöknek is kellene írni, mivel nagyon szerettem az egyetemet, és ma is szeretem, s mivel az egyetem megalakulása óta (még a Makarenkó utcában) nyugdíjba menetelemig itt tanítottam.

Három problémám van, ha tudnak segíteni, akkor segítsenek!

1. Budapest tisztasága az első problémám. Budapest, ugyanis piszkos, nagyon piszkos! Ezen segíteni kell! En társadalmi munkában mozgósítanám a többi nyugdíjast, no meg az általános iskolásokat, meg a gimnazistákat, de a védőnőket önöknek kell vállalni, ha ezzel egyetértenek.

2. Problémám a nyelvtanítás. Miután beutaztam az egész világot (még aktív koromban, amikor volt pénzem), rácsodálkoztam, hogy a kis államok (Dánia, Norvégia stb.) „gyermekei” milyen jól tudnak idegen nyelven beszélni. Kiderült, hogy 8-10 órában tanulják az idegen nyelvet. Nálunk is fel kell emelni a nyelvtanítás számát, mert lehet valaki, akár közgazdasági zseni — ha nem tud idegen nyelven — kárba vész tudása.

3. Utolsó kérésem magánjellegű. Fáj, hogy senki lettem az egyetem számára. Szeretném, ha pedagógusnapra, tanévnyitóra stb. a volt tanárokat is meghívják...

Üdvözlettel:

Nagy Vilmosné,
a Nyelvi Intézet volt egyetemi docense,
szakfelelős

Grósznoszty, avagy nyilvánosság magyar módra,

avagy rendhagyó tudósítás az Országházból

(Folytatás az 1. oldalról)

tak volna ellene. Ugyanis intuitív alakra helyezte a szavazatszámlálást: a legjobb számítógépeket meghazudtoló gyorsasággal, mintegy három-négy másodperc alatt a terem hőfokát érzékelve úgy döntött, hogy nincs szükség ellenpórbára, és az Országgyűlés a kormány munkaprogramját egyhangúlag elfogadta.

Nagobb várakozás előzte meg az adótörvény pénteki vitáját, melyben a főszerrepet szellemi életünk kiválóságai játszották. Köztük mindjárt a miniszter után felszólaló Szabó Kálmán, aki — talán az egyetemen élvezve magát — kicsit hosszúra szerkesztette kimerítő előadását, s úgy a harmincadik perc körül a teremben ülők morajára reagálva meglepetten kérdezte: „...ja, ti is hozzá akartok szólni?” Egyébként megnyerő

volt, amint — hivatásához híven — tudományosan magyarázta a változások szükségességét, az adóreformot a hatékonyság, a technikai haladás felmutató folyamat nyitányának tekintve.

Boldizsár Iván — amellet, hogy kérte az írókat érintő adók súlyosításának mellőzését — megvetően nyilatkozott a törvények előkészítőiről és ismertetőiről. Kétbalkezes tájékoztatásról beszélt, visszafelé elsült propagandáról, mely pénzügyi szakzsargonral bombázta a lakosságot, mely általános nemzeti bosszankodást okoz, a stabilizációban destabilizál. Annak ellenére, hogy az adóvíta létrehozta az Országgyűlés tekintélyét (hiszen először volt igazán a legérzékenyebb testrésztűnk: a zsebünket érintő téje a vitának), az előkészítés során még „a régi stílus”, egyfajta „antigrósznoszty” érvényesült.

Roppant szimpatikus volt Kállai Ferenc felszólalása, méltán aratott sikert. Ő volt az egyetlen, akiben felmerült: nem biztos, hogy teljesen alkalmatlan a honatyai szerepre. De ő kérte meg, hogy Nyers és Fekete elvtársak akkor hol voltak, amikor rosszul kanyarodott a gazdaság. „Tehetségekre kell bízni a kormányprogramot” — mondta, s emlékeztet arra, hogy a híresztelésekkel ellentétben nemcsak rossz színész, de rossz munkás és rossz politikus is van. Mondott egy viccet is, ezt személyesen bárkinek továbbadjuk...

Varga Imre, a kiváló szobrászművész nem lebecsülendő társadalomelméleti érzékkel így értékelte a változásokat: „a társadalom szükségállapot után restaurálja az automatizmusokat” a gazdaságban, de — mint mondta — a kultúra kérdései nem dölhetnek el ilyen alapon! Azon kevesek közé tartozott, akik messze jelentősebbnek ítélték az általános forgalmi adót, mint a mindenki figyelmét lekötő személyi jövedelemadót.

Miután mindenki behatóan kritizálta a tervezetet, Szentágothai János fölállt, és így szólt: „Tisztelt Ház! Nekem speciel tetszik!” E tetszés első sorban a személyi jövedelemadó társadalmi hatásainak szól. „Bár egy idősebb kutatótól senki nem vár konkrét ja-

vaslatokat”, szükségesnek látta elmondani, hogy szerinte „bajaink 90 százaléka saját fe-jünkben van”, a jelenlegi erkölcsi válság nagyobb, mint a gazdasági. Rendkívüli humorérzékkel javasolta a nagycsaládosok számára az adóvisszatérítést; mondván: így a „Ratkó-lányokból” még ki lehet csalogatni egy-két gyereket”. Értékelése szerint „gazdaságunk kényszerpályán mozog, amin arkanyszalok sem tudnának változtatni”, ezért is több glasznosztyot kell adni a nagyberuházásoknak, mégpedig már az ötlet stádiumában. A lényeg tehát, hogy a fe-jünkben kell rendet csinálni, és „nem a felelőtlen tömegkommunikációs ámokfutóknak hin-ni”.

Progun István, a lelkipásztor beszéde közben még talán nagyobb csend volt, mint mikor Kállai Ferenc beszélt. „Hí-szek a szakemberekben” — mondta, s éppen ezért várta volna el, hogy erről is tájékoztassák: milyen követke-ményekkel járna a törvénytervezet elutasítása. Felhívta a figyelmet arra, hogy a közzé-lemény nincs felkészítve az új adótörvény fogadására, s hogy a tervezet ütköznél látszik az esy éve elfogadott családi törvénnyel. Elgondolkodtat az évi 80 ezer abortusz s a családönkénti 1,9 gyerek a normálisnak számító 2,3 helyett. Az adókulcsok megállapításnál pedig

Mennyi új arc, mennyi ismeretlen név! Elsősők... Találomra kopogok be a tarkan-karúli kóli egyik szobájába. Kíváncsian várom, milyenek az ideai gólyák.

Erika, Éva, Judit mindhárman tanár B-sek. Nem vagyok a kérdés-felelet híve, így inkább beszélgetni ülök le velük.

Békéscsabán jártam közgazdasági szakközépbe — meséli Erika. Érettségi után a Pénzügyi és Számviteli Főiskolára szerettem volna bejutni, de végül mégsem jelentkeztem. Kihagytam egy évet és Mezőberényben, a Pamut-textil Műveknél dolgoztam. Talán az ottani tapasztalataim erősítették meg abban, hogy inkább a tanári pályát választom.

Judit Miskolcon, Éva pedig Sopronban végezte el a közgazdasági szakközépiskolát. Sok mindent szeretnék megtudni tőlük, de hirtelen nem is tudom, mivel kezdjem. Amikor korábbi funkcióikról, tevékenységükről kérdezem őket, Éva elmondja, hogy a sulijukban ő volt a gazdasági.

Meséljél erről egy kicsit részletesebben is?

Tulajdonképpen a KISZ-kasszákat, a betétkönyveket kezelték az egész suli számára. Voltak szakkörök, amik szükség esetén a suli kasszájából vették ki a pénzt, ennek felügyeletét rám tartozott. Két évig csináltam, elég nehéz és fárasztó munka volt.

Gondolom, találkoztatok már az egyetemi mozgalmakkal, különböző szervezetek mutatók voltak nektek. Sikerült-e már „feltérképezni a terepet”? Esetleg már konkrét elképzeléseitek is vannak arról, hogy melyik munkájába kapcsolódjatok be?

Már tavaly leveleztem az SG-ekkel, táborban is voltam, úgyhogy itt első dolgom volt belépni az SG-be — mondja Judit.

En ugyan nem voltam SG-s — kezdi Erika, de Éva közbevág: „De mi tebe szel-tük a fejét, így most mindhárman SG-zünk.” Nagy örömmel egyre élénkebb beszélgetés alakul ki köztük. Judit veszi át a szót:

Arról most már tudunk, hogy mik vannak, nagyjából van fogalmunk arról, melyik mit csinál. De azt hiszem, ez kevés. Lehet, hogy ha később jobban megismerjük a munkájukat, valamelyikbe bekapcsolódunk.

Amikor a gólyatáborban meséltek nekünk mindenféléről, akkor egészen felvillanyozódtam, aztán ez másnapra el is múlt, pedig nem történt közben semmi — mondja Éva.

(Még én is emlékszem arra a bábeli zavarra, ami eleinte a fejekben uralkodott.)

Hamarosan azon kapom magam, hogy egyre többet kérdeznek ökö és én, ahelyett, hogy őket faggatnám, hosszasan mesélek nekik. Közben a téma kényesebb területekre terelődik. A KISZ... Még nagyon frissek, bennük a középiskolai évek elkészített emlékei, mert láthatóan felkavarja mindegyiküket a téma.

Nem hallottam semmit

Gólya, gólya...

az itteni KISZ-ről — állítják mindhárman.

— Az instruktorok véleménye is az, hogy nem érdemes KISZ-tagnak lenni — mondja Erika, majd Éva folytatja.

Már a volt sulimban is pangott a KISZ. Most sem léptem be azt hiszem, a KISZ-be, bár ebben nem vagyok biztos, mert mindenkit csak az érdekel, hogy KISZ-tag voltam-e. Azt senki sem kérdezte, hogy továbbra is KISZ-tag akarok-e lenni. A KISZ-től én még nem kaptam semmit, eddig mindig csak güriztem! Akkor mi a fenékek legyek KISZ-tag? Elment a kedvem az egésztől.

Judit KISZ-tag és párttag is.

— Mi a véleményetek a szakkoliktól?

Nem is tudom nagyon, hogy melyik miért van. Persze azért nem a szakkolikt hibázatom. Ők eljöttek hozzánk, elmondták, mit csinálnak. De ki tudja ezt mindet fejben tartani? — szólal meg elsőként Éva. Majd Erika folytatja:

En úgy hallottam, hogy elég magas a színvonaluk. Tudom, hogy nekem elég sok gondot fog jelenteni a tanulás is. Ha túl leszek az első pár hónapon, jobban fogom látni, mire jut még időm.

Befejezésül érdekelne, hogy tetszik az egyetemi élet?

— Fárasztó — nevetik el magukat.

Hosszú a másfél órás előadás, rengeteg energiát kivesz belőlünk. Az ember azért jön egyetemre, hogy tanuljon, ugyanakkor szerveznek neki egy csomó programot, amit meg nincs szíve kihagyni. De hogy lehet ezt bírni? — mondja egy szuszra Judit.

— Azért csak tanulni nem lehet, az nem állapot! — jegyzi meg végül Éva.

Búcsúzom a lányoktól, s újult kíváncsisággal nézek fiúk után. Megint találomra állok meg egy szoba előtt. A. István és B. Imre mindketten Nyiregyházi „képviselek”, István gimnáziumot, Imre pedig közgazdasági szak-középet végzett.

— Azt hiszem, nektek ez az egyetemi élet nem annyira új-donság, a katonaságnál már biztosan elárasztottak benneteket ilyen-olyan információk-kal.

Általában havonta jöttek hozzánk. Ők meséltek, a végén pedig mi kérdeztünk, igazán tág fogalmunk az egésztől azonban itt alakult ki.

Őket is elképzeléseikről, terveikről kérdezem.

István válaszol először.

Engem másodjára vettek fel. Azt mondhatom, hogy elsősorban azért jöttem ide, hogy tanuljak, de ha már itt vagyok, megpróbálok részt venni a programokban is. Egyelőre úgy néz ki, hogy a széchenyisek érdekelnek. Igaz, hogy kizárásos alapon döntöttem így. A rajkosok... le-gyintés és egy jantor. Az AIESEC-hez nem árt egy nyelv, és megmondom őszin-tén nem is találtam őket szimpatikusnak. És így tovább.

Hatvani Andrea lett az ideai Skála-díj pályázat harmadik helyezettje az első évfolyamon. Mikor felhívom, hogy megbeszéljük a találkozó-t, kiderült, hogy köztük ő a kevésbé tájékozott.

En voltam az első ember, akitől megtudtam, hogy a Skála-díjasok egyike vagyis amikor telefonon beszél-tünk, úgy tűnt, hogy te kérsz meg engem erre a beszélgetésre és nem fordítva.

Szerencsére azóta a dolgok tisztázódtak, de amikor felhívtál, egy pillanatra azt sem tudtam, hogy miről van szó, már azt is elfelejtettem, hogy pályáztam egyáltalán. Nem kaptam értesítést, hogy Skála-díjas lettem, pedig ilyen esetekben úgy tudom, hogy szoktak küldeni. Ezért nagyon meglepődtem, és ha nem hívsz föl, akkor talán nem is tudok részt venni az eredmény-hirdetésen.

Ezek szerint miután kitöltöttem a jelentkezési lapot, ki is ment a fejedből az egész. Nem is nagyon bíztál benne, hogy sikerül?

Regereltem, mikor keresztülmegyek az aulán és be-lecsöppenek a büfé körüli forgatagba, nehéz elhinni, hogy ennyi ember közül pont én vagyok az, aki ilyen rangos elismerésben részesül. Le-

Na, azért nem kell annyira belevetnie magát a tanulásba az embernek — szól közbe Imre.

— Miért pont a Széchenyi?

Már maga az szimpatikus benne, hogy nem csak politikai vonalon mozog. A Rajkosok például kicsit elvonnak tünnek. En gyakorlatiasabb vagyok.

Bármilyen tervről érdeklődöm, egyelőre ragaszkodom a várakozó, megfigyelő állásponthoz.

Még nem alakult ki az időbeosztásom. Bátorban majd csak a második félévtől fogok tervezgetni. Valamit szeretnék dolgozni is. Egyelőre viszont nem merek elvállalni semmit — fejezi be István.

Mindnyájan így voltunk eleinte, de állíthatom, sokkal több időtök, első után sem lesz. Csak bátran, fejest ugrani, amint átestetek az első vizsgaidőszak „megpróbáltatásain”!

Béncz Mariann

A Társadalomtudományi Klub programjából

Október 12. hétfő (politológia sorozat): Bilecz Endre (ELTE politológia csoport); Bibó István társadalmi, politikai demokráciáfelfogása.

Október 14. szerda (Közép-Európa sorozat): Püski Sándor (jelenleg Amerikában élő magyar könyvkiadó, a népi írók hajdani kiadója): Életem regénye.

Waclaw Felczak lengyel történész: Lengyel-magyar kapcsolatok, különösen a második világháború időszakában. Időpontja még bizonytalan.

A rendezvények mindig 19 órai kezdettel, a Makarenkó utcai színházteremben kerülnek sorra.

„képmutatás lenne úgy viselkedni”

íróknak, hanem a munkás-parszti tömegeknek kellene adni.

Az ülésszak folyamán felmerült, és Grósz Károly is megemlítette, hogy szükség van az elmúlt tizenöt év tudományos alapokra helyezett kritikai elemzésére. Kérdéses azonban, hogy amíg a párt élén ugyanazok a személyek állnak, elvégezhető-e ez a munka. Hiszen azt senkitől nem várhatjuk, hogy évtizedek beidegződéseit egyik napról a másikra képes legyen levetkőzni. Nem hisszük, hogy egészséges lenne egy olyan munkamegosztás a párt és a kormány között, amely már az öyenes évekből ismert, amelyben a kormány a kibontakozást keresi, a párt pedig a múlthoz való kötődése miatt tehetetlenül szemlél az eseményeket.

A Parlamentből tudósítottak:

Duruskó Mihály
(csütörtök),
Andor László
(péntek)
egyetemi hallgatók
(KISZ BIZALMAS)

„Majdnem lemaradtam az ebédről”

het, hogy néhányan magukban át kérdezik, hogy miért én kaptam és mennyivel vagyok jobb. Őszintén szólva én is feltettem magamnak ezeket a kérdéseket, főleg azok után, hogy a barátom még a jelentkezési lap kitöltésére szánt időt is fölöslegesen tartotta.

— Utólag mit gondolsz, mennyire érdemled meg ezt a helyezést?

Szerencsére nem nekem kell ilyen, szerintem sok mérlegelést követelő kérdéseket döntenem, inkább azt mondanám, hogy én úgy érzem akkor, hogy nem töltöttem haszontalanul az első évet. A tanulással eddig sosem volt komolyabb gondom, persze kisebb meglepetések mindig történhetnek, de nem is tűztem ki célul, hogy mindig a legjobb jegyet kapjam. Néha még a tanulás rovására is szívesen részt vettem különböző események szervezésében. Ilyen volt például az egyetem első Német Hete vagy a KDC beindítása, és részt vettem a könnyű műfajokban is (KEN, rektorválasztás stb.). Természetesen az egyetem akkor még „NB I-es” csapatában való játék is állandó elfoglaltságot jelentett.

— Lesz-e valami, amit ezen-től máshogy fogsz csinálni?

Gondolom, hogy azért győke-res változásokat nem idézett elő az életében ez az elismerés, de biztos, hogy valamennyire befolyásolja a munkádat, a tanulást és a magán-életedet is talán.

— Valóban nem sok változás történt, de természetesen hatással van rám, hiszen leszámítva az index regényes mondanivalóját, ritkán adódik az embernek alkalma igazi megismerettségére. Azok a szempontok, melyek a Skála-díj odaítélésakor döntenek, az én hétköznapjaimnak is össze-tevői, ideértve a sportot, ami nagyon fontos számomra, vagy a különböző közösségi munkákat. Még nincsenek tisztán megfogalmazódott elképzeléseim a jövőmet illetően, így ebben egyelőre nem befolyásol lényegesen a díj. Céljaim eddig is voltak és kevés dolognak van rájuk hatása, de egy ilyen elismerés ösztön-zően hat.

— Többet elismerően je-gyezték meg a múlt évi díj-kiosztó után, hogy a Skála nem használta fel az ünnepi ebéd oldott hangulatát munkáerő-csábításra. Te elfogad-tál volna egy ilyen ajánlatot akkor?

— Az igaz, hogy majdnem lemaradtam róla, de az ebéd a Kaltenbergben nagyszerű

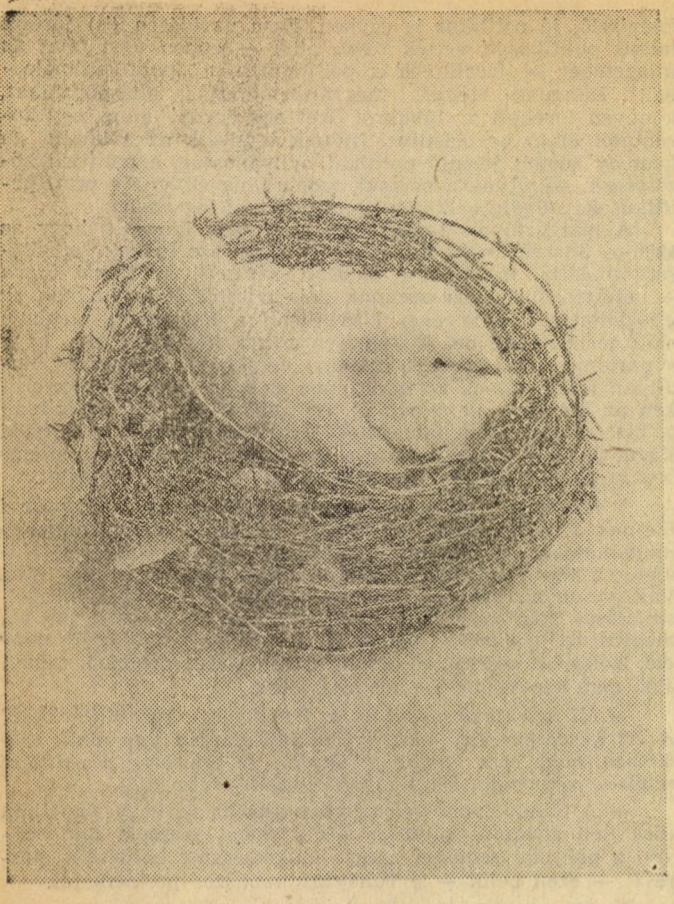
volt. A Skála vezérigazgatója nem használta föl az alkalmat, hogy a boldog nyerteseket a Skálához csábítsa. Én személy szerint még nem szívesen kötelezném el magam sem a Skálához, sem máshová, de nem tartom lehetetlennek, hogy az egyetem után esetleg éppen ott kötök ki.

— Remélem nem lépek túl a díszkréció korlátait, ha megkérdezem, hogy milyen volt a fogadtatás otthon és a baráti körödben, és mi lesz a pénzzel, ami a díjjal jár?

— A szüleim nagyon örültek és bár te megelőztél mindenkit, a barátaim is gratuláltak. Igaz, hogy volt olyan, aki nem nagyon akarta elhinni. Mindenesetre megpróbálok jövőre is és ösztintem megvallva egy kicsit tudatosabban fogok rá készülni. Így talán előbb tudom meg, ha sikerült, mint a fél egyetem. Ami a tízezer forintot illeti, szeretném utazásra költeni, Pont az ünnepi ebédem tudtam meg, hogy van egy cse-relatógépes út az NSZK-ba, ami nagyon jó lenne, mert jövő-re szigorlatozom németből, és egy kis gyakorlat nem ártana.

— Reméljük, hogy sikerül, a többi igazi megmérettetés-sel” együtt!

J. Gy.

Stark Antal előadása

(Folytatás a 4. oldalról)

Nem lényegtelen része a stabilizációs programnak a kormányzati irányítás egységének a megteremtése a korábbi tárcáérdekeltséggel szemben.

Majd a stabilizációs programnak az oktatásra és oktatásfejlesztésre vonatkozó részéről adott tájékoztatót. Mint mondta, ezen a területen mennyiségi és minőségi változást kell egy időben végrehajtani. Nyilvánvaló, hogy a technikai fejlesztéshez, a piaci viszonyokhoz való alkalmazkodáshoz, az állami megújuláshoz, az ehhez szükséges demokráciához és önállósághoz jól képzett, becsületes emberek tömegére van szükség, és ezt az oktatás ma nem tudja biztosítani egyik szinten sem. Az előadó felhívta azokat a gondokat, amelyek a kultúra területén várhatók a program bevezetésével.

A kulturális termékek, szolgáltatások emelkedő ára miatt feltehetően a társadalom jelentős részében csökkenni fog a kereslet. Az is kétségtelen, hogy a kereslet esetleg deformálja a művészetet. Erősítheti a silányság megjelenését. Eppen ezért rendkívül fontos, hogy tudunk-e változtatni a kultúrpolitikánkon — hangsúlyozta az államtitkár. Azt kell eldönteni, hogy a kultúrpolitika tudatformáló, közérzetjavító, értékalkotó, szellemiszínvonal-emelő funkciói közül mi az, amit támogatni, anyagi oldalról is befolyásolni kell.

Szerencsére kultúrára több milliárd forint áll rendelkezésre, csak hogy ez nagyon szétaprózott. Felhasználása ellenőrizhető. Ezen változtatni kell, ami együtt jár azzal, hogy vállalni kell a konfliktusokat is.

Az államtitkár beszédében kitért arra a kormányzati gondra is, amely abból adódik, hogy

az ország teherbíró képességéhez mérten a kultúra területén túlermelés van: például képművészekből, filmrendezőkből stb.

Szót a kultúra támogatási rendszeréről, amelyet sikerült bevezetni, amely szerint a jövőben nem intézményeket, színházakat, kiadókat, hanem könyveket, darabokat, lemezeket, filmeket támogatnak.

Hogy a gazdasági, társadalmi, oktatási megújulás meginduljon, alapfeltétel a pedagógia megújulása — jegyezte meg az államtitkár. — Át kell értékelni a szocializmusról vallott egyes nézeteinket. A köznevelődési, agitációs- és propagandabizottság ülésén szerepelt néhány hete az Ideológiai helyzetünk című téma. Az ülésen megállapodás született arról, hogy a bizottság három kérdéskörben foglalja össze nézeteit, s ezt a KB elé terjeszti. A három kérdéskör a következő: 1. a szocialista társadalom értékei; 2. a hatalom, az irányítás és a demokrácia összefüggései; 3. a

társadalmi-gazdasági reform értelmezése a szocialista viszonyok között.

Stark Antal előadása befejezésekor hangsúlyozta az előttünk álló feladat nehézségét, kockázatát, népszerűtlenségét. De mint mondta, ezzel együtt is vállalni kell a feladatot, mert a téttelenség még nagyobb kockázatot jelent.

Ezt követően az oktatók által feltett kérdésekre válaszolt Stark Antal. A tulajdonosság és a gazda szerepének rendezését fölvető kérdésre válaszolva az államtitkár hangsúlyozta, hogy

az alapvető tulajdonosi viszony változtatására nem gondolhatunk, mert akkor ez a szocialista rendszer alapját változtatná meg. Viszont a tulajdonviszonnnyal kapcsolatos vagyoni érdekek biztosításában van mit tennünk. Például ilyen intézkedés a részvényes rendszer. De elképzelések vannak vagyonekező intézmény kialakítására is.

Az érdekeltséget hiányoló kérdés csak annyiban jogos, hogy a kormányprogramban a pozitív érdekeltség mellett van negatív kényszer. Ez is érdekeltség hangsúlyozta az államtitkár.

Valóban nem szerepel a programban a honvédelmi kiadás — értett egyet a kérdésével Stark Antal.

A lakáshoz jutással foglalkozik a program. Célul tűzi a bérlások számának növelését, de ez csak 1-2 év múlva realizálódik. Jelentős mértékben növekednek a lakások, melyek ellensúlyozására kedvezményes hitelt tervez a kormány. A fiatalok lakáshoz jutása nem fog gyorsan javulni. Kérdésre válaszolva az államtitkár elmondta, hogy

a maximált árak köré 40 százalékról 15 százalékra csökkentik le jövőre. Szabadáras lesz az életréteg, szesz és ital stb. És részben a hús, kenyér, a tejtermék is. Ugyanakkor új ártarifával a köznevelési intézményrendszer dolgozói ki. Elette lép a bejelentési kötelezettség.

A felsőoktatást és köznevelést érintő kérdésre válaszolva elmondta, hogy a minisztérium véleménye a köznevelési eredményességéről rossz. Az általános iskola nem tudja elsajátíttatni azokat a készségeket, amelyekre hivatott. Túlerhelte a tanuló és az oktató is. 250 szakmára képeznek a szakmunkásképzők, míg más országokban csak 40-50-re. A tanulók 22 százaléka gimnáziumba jár. Ezek kétharmad része lány, ami az értelmiségi struktúrát befolyásolja, elnövesíti: mindezen változtatni kell.

Az a terv, hogy a felsőoktatásban a felvétel alapja az érettségi legyen, s ahol csak lehet, a szelektálást nem a felvételre, hanem az intézményekre bízzák.

Válaszolt továbbá Stark Antal azokra a kérdésekre, amelyek a KGST-re, a társadalom tűrőképességére, az ország '90-es években történő menedzselésére, a devizaforgalmazású Jancsó-filmekre vonatkoztak.

Demokratának lenni annyit tesz, mint nem félni...

Előző lapszámunkban tudósítottunk már a nyár folyamán rendezett Bibó '87 konferenciáról. Akkor Gombár Csaba vezetőjét és Urbán László előadásának összefoglalóját közöltük. Most Szalai Pál és Ludassy Mária gondolatait idézzük föl.

LUDASSY MÁRIA HÁROM KÉRDÉSKÖRT EMELT KI — történelmi példákkal gazdagon illusztrálva — Bibó: Az európai társadalmi fejlődés értelme című művéből: Az első a francia forradalom mint az emberi emancipáció csodálatos esete, ugyanakkor mint az egész európai fejlődést neortizáló, új hisztériákat gerjesztő, öncélú erőszakmechanizmusok kiterjesztésének a formája; A második az, hogy a francia forradalomból a szocializmus, kiváltképp annak XIX. századi és bizonyos XX. századi formái nem annyira az Emberi Jogok Nyilatkozatát, mint az öncélúvá vált terror gloriifikálását vették át. Ennek máig is vannak nem csupán ideológiatörténeti kihatásai. Ehhez kapcsolódik a szocializmus és az államosítás azonosítása, kiváltképp a szocializmus összes problémáit egy mindenre kiterjedő államosítással megoldani akaró hatalomkoncentráció létrehozásának szintén kritikálatlan gloriifikálása, mint egyedüli szocialista megoldás.

A francia forradalom a legsikeresebb és a legsikeretlenebb forradalom, mert lerombolták ugyan a Bastille-t, de elkezdtek új, a réginel sokkal szörnyűbb Bastille-okat építeni a forradalmi terrorral és annak megideologizálásával. Bibó idézve:

„Ha a pillanatnyi forradalmi erőszak kedvet csinál a győzteseknek az erőszak állandósításához és olyan célok kitűzésére, melyeket már nemcsak a hatalmasokkal, de az egész társadalommal szemben gyakorolt állandó erőszakkal lehet csak megvalósítani — és akkor sem lehet megvalósítani —, akkor ettől a pillanattól kezdve a forradalmi erőszak már nem forradalom és nem termékeny, hanem a társadalmat beláthatatlan féltelmekkel eltöltő jellegű.”

A XIX. század első felében megfogalmazott szocializmusra súlyos induló terhek nehezettek. Szomorú, hogy szinte az összes szocialista szerző a Robespierre-izmust, a politikai ellenfelekkel véresen leszámoló Robespierre-t és nem a halálbüntetés, a faji megkülönböztetés stb. ellen felszólaló Robespierre-t tette meg a szocializmus előfutárának.

A hatalom eszméjét, az állam szerepét mitizálják, a társadalommal és a szocializmussal azonosítják. Mint Bibó írja: „... az államosítás nemcsak akkor nem szocialista vívmány, ha az államosítást nem szocialisták csinálják, az államosítás akkor sem szocialista vívmány, ha szocialisták csinálják, de a nagyobb hatalomkoncentráció irányában.

Egyáltalán — lévén az állam a hatalomkoncentráció klasszikus góca, amelyik a legitimitás elnyomását lehetővé teszi, a magántulajdonosi elnyomást többszörösen meghaladó féltelme elnyomását lehetővé teszi magában, s amely a marxizmus szerint is elhalásra van ítélve egy meghatározott távoli időpontban —, alapjában véve groteszk dolog, hogy az állami tulajdonba vétel, mint valami csodálatos, kizsákmányolásellenes és szabadságot előrevívó vívmány megfogalmazható.”

Befejezésül Bibó és Marx viszonyának kapcsán Ludassy Mária megjegyezte: ha van, ahol a klasszikus marxi tételek, ha úgy tetszik történelmi materialista leegyszerűsítésben érvényesek, akkor az Kelet-Európa. Jelesül: a termelési viszonyok a termelőerők gátjaivá váltak.

SZALAI PÁL A LIBERÁLIS SZOCIALIZMUS értékeiről szóló előadását az utópiákat jellemző rövid megjegyzéseivel vezette be. Mint mondta, a liberális szocializmust sokszor utópiának minősítik. Vannak dolgok, amik megvalósulnak, így vannak utópiák is, amik megvalósulhatnak, s vannak, amik nem. A liberális szocializmus még nem játszotta el elvileg azt a lehetőségét, hogy egyszer valóságává váljon.

A liberális demokrácia a maga jogi, viselkedési stb. szabályaival önmagát tekintve van jelen a liberális szocializmus eszméjében azzal a módosítással, hogy utóbbi a gazdaságot nem magán- hanem közügynek tekinti. Valójában a szabadság és egyenlőség ellentmondásának kezeléséről van szó, ahol a szabadság — leegyszerűsítve — úgy értelmeződik, hogy az egyik ember szabadsága ott kezdődik, ahol a másiké végződik, és ahol az egyenlőség végül is igazán csak kis közösségekben realizálható viszonyként jelenik meg.

Az előadó mindezeket túl lényegesnek tartotta, hogy — mint minden gazdasági-politikai felfogás mögött — a liberális szocializmus mögött is egy antropológiai előfeltehető. Áll.

A SOROS kegyeltjei, avagy Amerikából jöttünk...

Kisebbségi forgalmi dugó keletkezett az amúgy sem túl tágas Feriegy II. indulási oldalánál június 30-án reggel. Hetvenöt-hetvenöt „beszót”, csomagokkal és rokonokkal, ismerősökkel teleaggatott tanár és diák várakozott a checkelésre. Már ekkor elkezdődött — s a megérkezésig tartott — a Ki mit tud? játék, hogy vajon milyen lesz?, mennyi pénzt kapunk?, kollégiumban vagy családonként fogunk lakni? stb. Annyi mindenre már ekkor bizonyos volt, hogy a diákok (köztük mi 5-en a Közgázról) és a tanárok egy része Marylandba, a többi tanár pedig Pennsylvaniaba megy öthetes nyelvi továbbképzésre a Soros Alapítvány jóvoltából.

Mi, „marylandiek” a Budapest—Zürich—New York útvonalon szeljük át az óceánt. Magáról a repülésről külön cikket lehetne írni, hiszen nekünk, akik először tettük meg ezt a 8 órás légi utat igazán nagy élményt jelentett, nem utolsósorban a Swiss Air cég kiszolgálása jóvoltából.

Az amerikaiak nagy bürokrata — már a gépen elkezdtek kitölteni a tucatnyi kérdőívet, az utlevélkezelés sem öt percig tartott, de azután végre már New Yorkban voltunk! Nem sokáig. Röpké 4, 5 órás buszozás következett, s éjjel 11 után érkezünk meg a Washington D. C-től 15 km-re északra fekvő University of Marylandre.

Az első néhány nap az ismerkedés jegyében telt. Itt az egyetem területét „campus”-nek hívják, ami gyakorlatilag egy nagy park, sok lakó-tanuló és szolgáltatóépülettel. Szerves kapcsolata van környezetével (átmegy rajta a közúthálózat és

A hagyományos keresztény emberképről van szó, amely szerint az emberi egyén értelemmel és szabad akarattal bíró lény, akinek ugyanakkor megvan a lehetősége arra, hogy amikor el szabad akarattal, akkor egyben altruista is legyen. Bibó emberfelfogása az előadó szerint protestáns voltából fakadóan ettől eltérő, minthogy ő az ember alapvető jellemző-jének a féltelmet jelölte meg. A liberális szocializmus tehát az előbbi, hagyományos keresztény emberfelfogás inkarnációja.

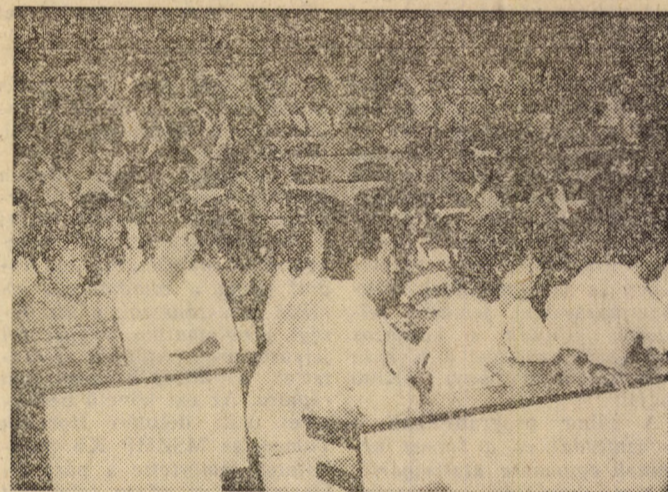
A liberális szocializmus emberképeinek ellentmondása (szabad akarat kontra altruizmus), illetve ennek megformálódásaként a szabadság kontra egyenlőség ellentétének kezelését szolgáló intézményesítés kritikákkal áll szemben.

Ezek közül az egyik a klasszikus liberalizmus, amely szerint, ha az emberek saját érdekeiket követik, akkor ez végül eredményben az egész társadalom megfelelő működését is biztosítja. E felfogás alapján formálódtak a múlt századtól napjainkig, az emberi fejlődés egy csúcás jelentő jövevényi államig a Nyugat társadalmi. Elvileg egy másik alternatív felfogáson alapulhatott volna a kínai kulturális forradalom társadalomszervezése, ha nem ment volna át a gyakorlatban durva diktatúrába, ha nem jelentett volna a valóságban erőszakot. A kulturális forradalom elerőltetése az a hit lehetett, hogy az egoista embert kényszeríteni kell az altruizmusra, s így ennek a szervezeti kereteit kell megteremtetni. További alternatívát kínál elvileg a liberális szocializmusra a neoliberalizmus, amely úgy véli: az autonóm és egoista embert kell választani az altruizmus rovására. Ez az elv azonban nem jár együtt automatikusan a politikai demokrácia intézményrendszerével. Egyes délkelet-ázsiai és dél-amerikai országok például bizonyítják, hogy ha a gazdasági neoliberalizmust alkalmazói nem párosítják vallási, etikai vagy politikai elvekkel, akkor — formális eljárási rendszerként — egy diktatúra eszközeként is alkalmazhatják. Kritikai jellegű az azoknak a felfogásoknak is, amelyek valamely emberfeletti elvet helyeznek a társadalomszervezés centrumába. Egy ilyen a gazdasági hatékonyság elve. Ez azonban az előadó szerint nem lehet cél, csak eszköz. Egy másik ilyen szervező érték lehet a nemzet fogalma és valósága, amelynek kialakulását Bibó egyértelműen pozitív folyamatnak tartja. Két világháború után az előadó véleménye szerint Bibó ezen állásfoglalása megkérdőjelezhető. Kissé leegyszerűsítve úgy fogalmazhatók meg az ezzel kapcsolatos dilemma, hogy vajon az egynemű kell-e a nemzetért lennie vagy nemzetnek az egyneműt. Végül is tehát Szalai Pál interpretálásában

a liberális szocializmus olyan társadalomszervezetet jelent, amelyben az ember autonóm és ugyanakkor altruista lehet. Ebbe beletartoznak a szövetkezetek, a munkások önkormányzata, a politikai demokrácia intézményrendszere, amelyek nem olyan hatékonyak, mint a tökéletes vállalkozói rendszer, de hát a liberális demokrácia sem olyan hatékony, mint az abszolutizmus, amely a gyors döntések meghozatalát a tekintély és az erőszak alapján biztosítani tudja.

Annak az egyéni autonómiának a kifejlődéséhez, amiről szó esett, évszázadokra volt szükség. Ez idő alatt a heteronóm embereket egy elit, Európában a keresztény pápáság irányította — „kivülről”. Magyarországon ez az autonómia valószínűleg megkésett, s 1945-ben a nemzeti bizottságok, üzemi tanácsok és más népi szervek spontán megalakulásával váratlanul nyert teret. Bibó ebben az anarchikus történelmi állapotban lép fel azzal a szándékkal, hogy segítse ezeket a szerveket állammal összekovacsoldni, hogy segítse jogilag körülírni, rendezni az anarchikus állapotokat a helyi önkormányzatok, a szövetkezetek és a demokratikus művelődéspolitikai elvén, alapján. Arról nem tehetett, hogy akkor minden szándékai ellenére történt. Talán némi vigaszt nyújtana számára, hogy a mai reformtörekvések épp az ő gondolatait igyekeznek felhasználni.

Budai János—Komócsin Sándor

több autóbusszjárat is), mégis önálló egységet alkot — „állam az államban”.

Szállásunk kényelmes volt; a lakóépületekben 1-1 lépcsőházhöz 3-4 hatszemélyes lakosztály tartozott, melyekben egyenként 1-2 ágyas szobák voltak és a hat emberre két fürdőszoba jutott. Minden épületnek neve van — ez könnyíti a tájékozódást. A névadók történelmi személyiségek, tudósok, helyi hősök.

Az étkezésre sem panaszkodhattunk — naponta háromszor all-you-can-eat, azaz svédasztal rendszerben ehetünk degeszre magunkat, így jelentős öngyógyulást kellett ahhoz, hogy valaki súlygyarapodás nélkül megússza az egy hónapot. Nagyon népszerű volt körünkben az ebédlő italautomatáinak sora, hiszen Washingtonban a relatív páratartalom 90% körül volt, a hőmérséklet pedig nemegyszer elérte a 100 fokot is — persze Fahrenheitben (= 38 Celsius).

Soha már nyelvtanfolyamon voltunk, ideje néhány szót szólni a tanulásról is. Az első két héten napi öt órák volt, 9-12-ig és 1-3-ig, ezután kötött foglalkozás már csak délelőttönként volt, délután pedig mindenki kutathatott a saját témakörében, szakterületén. Ez a lehetőség a szakdolgozatírás előtt állók számára igen nagy segítség volt. Hasonlóan sokat profitálhattak az órákon a leendő angoltanárok, akik több felévre elegendő nyelvtanítási ötletet és segédanyagot gyűjthettek össze. Hiba lenne azonban elhallgatni a hiányosságokat, már csak azért is, mivel az idej kihasználása utóbbi jellegű volt és remélhetőleg ezentúl minden évben sor kerül rá. Közgazdasági nyelven szólva a kereslet és a kínálat — főleg a hónap elején — nem volt összhangban egymással. Vendéglátóink, amerikai tanáraink — akik igen szorgalmasak, intelligensek voltak és a nekik előzetesen kijelölt tananyagból nagyon lelkiismeretesen felkészültek — meglepetten fogadták, hogy csoportunk több mint fele 90% fölötti eredménnyel írta meg a felmérő tesztet (erről elsősorban az OKVT-győztes gimnazisták és a 3-5-öd éves angol szakos bölcsészhallgatók gondoskodtak). Ezért az előre tervezett — és jól megszervezett — tematikát nem volt célszerű követni és emiatt módosult, kötetlenebbé vált a tanulás programbeosztása.

Úgy gondolom, nem szerencsés dolog nyelvtanfolyam alatt „összezárnunk” száz magyart, mert bizony, egymással csak-csak magyarul beszélnek. És ez még akkor is dominál, ha igaz az is, hogy kisebb-nagyobb mértékben mindenki fölvetette, illetve tartotta a kapcsolatot a bennszülöttekkel — órán kívül is.

Harmadik (s egyben utolsó) negatívum: a jövőben célsze-

Az irkutszki építőtábor örömei és viszontagságai

Amikor megkértek arra, hogy írjak egy cikket az irkutszki építőtáborról, nem tudtam eldönteni, hogy hol is kezdjem. Egyrészt nagyon sűrű volt az az öt hét, amit a Szu-ban töltöttünk, nagyon sokféle jártunk, másrészt nagyon vegyes élményeket szereztünk az úton. Összesítve nem is lehetne megmondani, hogy egyértelműen jó volt-e, vagy rossz. Csak annyit állíthatok biztosan, hogy aki ambivalens élményekre vágyik,

egy kis egzotikumra.

egy kis igazi Ázsiára, az feltétlenül jelentkezzon jövőre, mert mindezt egyben megkaphatja.

Azt hiszem, az a legcélszerűbb, ha kronológiai sorrendben mesélem el a történeteket, s így talán semmit nem hagyok ki.

Azzal kezdeném, hogy a közép-ázsiai utazást — Tas-

kentet, Bakut — mi magyarok találtuk ki, a szerződésben szó sem volt róla. Ugy döntöttünk, hogy ha már olyan messze elvergődünk, egész Szibériáig, akkor jobb volna arrafelé körülnézni, s nem Moszkvában lenni egy hétig, ahogy a szerződés szerint lett volna. A szükséges engedélyeket a moszkvai főiskola — amivel a szerződésünk is van — megszerezte.

Moszkvába vonattal érkezünk, s másnap este már repültünk is tovább Irkutszkba. A repülőt hét óra, plusz öt óra eltérés az időzónák miatt, egyezőval tizenkét óra múlva érkezünk meg. Ez elég volt arra, hogy a banda jól elfáradjon, álmos legyen, s természetesen kiéhezzen (lásd: Aeroflot-koszt). Irkutszkban különböző szervezési problémák miatt túl sokat nem láttunk a városból, viszont a kaja utáni rohangalásból kifolyólag a reptér és a vasút-

állomás közötti utat már nagyon jól ismertük. Este indultunk tovább Nyizsnyengyinszkba, ahol az építőtábor volt. Hajnali kettőtől regge kilencig az állomáson dekkoltunk fogadóbizottság híján. Itt hasonló tünetek jelentkeztek a csoport tagjain, mint az irkutszki reptéren. Fáradság, kimerültség, ármosság, s természetesen, éhség. Nagynehezen eljutottunk a táborhelyig, ahol a táborvezető (komangyir) közölte velünk, hogy tulajdonképpen jobb lett volna, ha nem is jövünk, s különben is, ők már néhány táviratot küldtek Moszkvába, hogy a magyar csoportot nem tudják fogadni megfelelő körülmények híján. Hát, az egyszerűen biztos, hogy a körülmények finoman szólva nem voltak megfelelőek. A szerződésben leírt meleg zuhanyozós köhöz kepest egy régi iskolaépület fogadott minket, ahol még folyóvíz sem volt, a fürk részére pedig katonai sátor ajánlottak (amely félóránként romba dől, s amelyikben öt fokos hidegben nem a legkellemesebb aludni. A leendő sátorlakók azt a felemelő feladatot megkapták, hogy leendő fekvőhelyüket ácsolják össze a tábor közepén álló deszkahalomból. A fekete kása, amit reggel gyanánt kaptunk, nem aratott nagy sikert, így inkább lebeszeltük a konyhákat a további feketekása-főzésről. S ezzel be is indítottuk a reformfolyamatot, amit itt-tartózkodásunk két hete alatt a táborvezetőség rendkívüli módon értékel. Az első s legingerlőbb változtatásunk a tábor életében a

tíz fokban sorakozó volt a tábor lakói részére. Hát ezt is megfűrtük. A teát a mi kérésünkre ezentúl cukor nélkül főzték, a tejet nem forrálták fel, mint annak előtte, s fekete kásával nem is találkozunk többé. Fürdés, mosakodás: az oroszokat hetente egyszer vitték fürdőbe (ország: bánya), különben vizet nem nagyon láttak. Mi, higiéniamániás magyarok ezen is felháborodtunk, s kiharcoltuk, hogy mindennap munka után elvigyenek minket a bányába. Egyszóval, amíg mi ott voltunk a táborban, a táborvezetőség nem unatkozott, valamivel mindig elfoglaltuk szegényt.

A munka egyébként árokásás volt. Mivel mi nem pénzért kerestünk mentünk első sorban Szibériába, így, hogy finoman fejezzem ki magam, nem dolgoztunk magunkat halálra. A kététi munkáért 20 rubelt akartak adni, bár a szerződésben minimum 50 rubel volt. A végén aztán hosszú tárgyalások és szó szerinti

Kölcsönös zsarolások

után ez az összeg 100 rubel fölé emelkedett. Így mi is jól jártunk, hisz 100 rubel azért már pénz, és a táborvezetőség is jól járt, hogy végre elutaztunk — határidő előtt —, s nem dezorganizáltuk tovább a tábor nyugodt életét. Egyébként itt meg kell jegyezni, hogy a tábor vezetője, a komangyir, hogy megint szépen fejezzem ki magam, erkölcsileg elfogadhatatlan módon viszonyult a magyar lányokhoz, így ő is jobban tette, hogy hagyta, hogy mi diktáljuk a fizetési feltételeket.

Ez a sok galiba jól összehozta a magyar csapatot, s szinte mindig együtt voltunk, ami az utazás vége felé már nem volt elmondható, de azt hiszem, hogy ilyen hosszú együttlét alatt ez természetes is.

(Folytatás következik.)
Horváth Irén

Egyszer egy szép napon...

Megérkezünk Miskolcra. Azt hittük, az LKM-ben fogunk dolgozni, mint ahogy az meg lett hirdetve. Odaértünk, nagy találgatások, mit fogunk csinálni, kinek milyen munka jut. Olyan, amilyenre ígéretet kaptunk, olyan nem.

A Nemzetközi Szakbizottság nyári építőtáborával kapcsolatban nem ekkor kezdődtek a bonyodalmak, de számunkra csak a megérkezés után kezdtek kibontakozni.

Mint közzéadászhallgatók, támogatjuk a racionalizálást, de mi történik akkor, ha rajtunk csapódik le egy-két káros hatása? A szokásokhoz híven ez évben is a Lenin Kohászati Művekben dolgoztak volna diákjaink a nemzetközi építőtábor keretében, a vállalat azonban röviddel a kezdet előtt lemondta ezt a lehetőséget. Nem volt a legkorrektebb dolog. Mentésére szolgáljon, hogy segített újabb partnereket keresni. Több céggel is sikerült szerződést kötni, amely tartalmazta a béréket (6 Ft-tal kevesebb óraber) és a munka fajtáját. Nemcsak a szakbizottságot érte váratlanul a felmondás és az új szerződések, hanem maguk az a szerződő cégek is. Jóformán azt sem tudták, mire használjanak minket. Illetve sejtették, s ez a szerveztség színvonalát is demonstrálta. Bezzeg, ahol tudták, hogy

mit akarnak velünk kezdeni (pontosabban a lányokkal), ott nem is maradtunk egy éjszakánál tovább. A konzervgyárral szerződésbontásra került sor.

A többi helyen elég jól elvöltünk. Nem mindenkinek kellett túlhajtania magát a munkában, mivel sokszor nem is volt mit csinálni. A gázvezeték építésében dolgozó fiúknak és a kertészetben dolgozó lányoknak volt talán a legjobb.

Az EÁEV-nél sikerült betekintést nyernem, miért olyan a magyar építőipar helyzete, mint amilyen. A munkát meg lehetne csinálni töredék ideje alatt annak, mint amennyit ma ráfordítanak. A munkások panaszokdának, hogy hétköznap nem keresik meg azt, ami elég lenne a normális megéléshez, ezért hét végén kell túlórázniuk, megcsinálni azt, amit hét közben nem végeztek el. Hatékonyságra ebből kifolyólag semmi ösztönzés. Összehangoltság minimális. A maroklós betemeti a csövet, mielőtt még le lenne szigetelve, s utána a főnököt átkozza, miért nem jött ki irányítani a munkát. Ebédidőnk pedig — míg sikerült meggyőzni a konyhákat, hogy mi ott ebédelünk — néha másfél-két órára duzzadt.

A kulturális programok tekintetében egy nagyon picit jobb az összkép. Nem

mondom azt, hogy tökéletes volt, de lehetett volna rosszabb is. A szerveztlenségek egyik oka volt, hogy a „tűzoltó” munkával szerzett új szerződések bonyolítása mellett kevés idő jutott a programok előkészítésére. Ez azonban csak az egyik. A másik a táborvezetőség működése. Nem voltak kidolgozott elképzelések, nem volt konkrét programváz. Hiányzott a kellő rugalmasság, s ez nagyon sok esetben a színvonalon meg is látszott. Ez öntevékeny kezdeményezésre készítette a tábor lakóit. Bonyodalmak voltak a becsületkassza büfével, amely a táborlakók becsületére válják, veszteségesen működött.

A szerveztlenség utólag is hat. Most derült ki, hogy a vonatjegyek árát visszahattunk volna a vállalatoktól, de ehhez szükség lett volna arra, hogy a szakbizottság ezt közölje velünk, s mi odaad-hassuk azokat.

S kicsoda lehetőségek nyilván a cseretáborozásra! Micsodák? A Bajkálnál, Irkutszk közelében egy nagy holdy a magyar vendégek elszállásolására, ahova többször az út a munkahelytől, s így kulturális programra vajmi kevés idő jut. A berlini és helsinki kiutazással nem volt baj, sőt Finnországban kifejezetten élvezni lehetett egy ilyen tábor.

Megdöndölendő lehetőség külföldre kijutni egy ilyen tábor keretében. Hisz nem úgy ismerjük meg igazán az embereket, ha körberohanunk az országban, hanem inkább úgy, hogy köztük élünk. S anyagilag sem egy nagy tehertétel egy ilyen út.

Jövőre már más lesz minden... Talán, Miskolc nem kifejezetten alkalmas háromhetes nyári kikapcsolódásra. Ezért jövőre a Balatonhoz tervezzük a tábor két-hetes időtartamra. Ha akad valaki, aki fogadni tud diákokat, s dolgoztatna velük. Így lehetővé válnának minőségi cserék is, több nyugati kiutazás valószínűleg, s így egyetemünk fiataljait is jobban érdekelné a bizottság ténykedése. Tervek, amelyekhez nem csak szervezett munkára, de pénzre is szükség volna. Elég nehéz egy társaságnak az építőtábori bevételből kigazdálkodni költségeit.

Sok minden nem tökéletes még az egyetemen. S máshol sem. Talán majd jövőre közelebb kerül a szakbizottság is a bűvös mércéhez.

— kolo —

A cikkhez felhasználtam Mészáros András, a nemzetközi szakbizottság vezetőjével folytatott beszélgetésemet.

A kölni cseréit jelentkező határideje megváltozott, a jelentkezők magas száma miatt: október 2.

rú lenne a közzéadászhallgatóknak néhány szakmai jellegű programot vagy órát közbeiktatni. Igaz, hogy a bölcsészek túlnyomó többségben voltak, valószínűleg lesznek ezután is e nyelvi továbbképzéseken és emiatt természetesen alkalmazkodnunk kell, mégsem hiszem, hogy szakbarbár az a közgazdász, aki a Shakespeare-szonettek elemzése és a nyelvtanítás didaktikai módszereinek bizonyos mélységei után (esetleg helyett) szívesebben foglalkozna egy kis közzéadásztannal — akár elméleti, akár gyakorlati formában.

Az elmondottak ellenére az angol nyelv tanulása szempontjából sem volt haszontalan az utazás — és ez természetes is. Azonban egy kis odafigyeléssel, jobb előkészítéssel, szervezéssel a kezdeti nehézségek kiküszöbölhetők és a jövőben még hasznosabb lehet.

Kiutazásunk úttörő jellegét és jelentőségét vendéglátóink, a hivatalos Amerika képviselői is többször hangsúlyozták: 1956 óta ez volt az első nagy létszámú magyar küldöttség az Egyesült Államokban. Azt is kiemelték, hogy Mr. George Soros bőkezűsége mellett az 1985. évi genfi Gorbacsov—Reagan csúcstalálkozó is közrejátszott ennek létrejöttében.

A hétköznapok már említett tanrendje mellett minden szombatra szerveztek nekünk programot. Volt piknik, egy másik alkalommal pedig Baltimore-ba kirándultunk. Itt a McHenry Erődben részt vettünk egy ún. zászlóbontó ünnepségen (az összetekert állapotban lévő első, s egyben hatalmas 15 csillagos USA-lobogót bontottuk ki módszeresen, majd álltuk körül). Azt, hogy ottlétünk esemény volt, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy ez a kép egy takaros cikk kíséretében megjelent a másnapi Baltimore Sun c. újságban. E cikknek köszönhetően — amely felhívta ránk a figyelmet — utolsó vasárnap néhány magyar származású Baltimore-i pénzen ellátogatott a társaság Ocean Citybe, a tengerpartra is. Ezenkívül szerveztek nekünk még egy XVIII. századi farmon — ahol éppen korabeli vásár volt, korhű jelmezekkel, hangulattal és zenével — valamint Maryland fővárosában, Annapolisban is.

Vasárnaponként és szabaddá tett hétköznapjainkon Washington D. C. nevezetességeivel ismerkedtünk. Itt nem szerveztek nekünk semmit, mindenki kedve, szerencsége és ügyessége függvényében jutott el a kiszemelt helyekre. Erre a „sznoblistára” tartozik a Washington Monument, a Capitol, a Fehér Ház, az Arlington temető (itt nyugszanak a Vietnamban elesettek, a két Kennedy, valamint itt található

az Ismeretlen Katona sírja — félóránkénti látványos őrségváltással), Pentagon, múzeumok stb. E helyek többségére óráról való lógás nélkül el sem juthattunk volna, hiszen például a Fehér Ház csak hétköznaponként 10 és 12 óra között látogatható. Ilyenkor délelőttönként a régi Hungária-bangulat honos, hiszen a vendégek érkezése előtt felszavarják a szőnyegét, szalagkorlátot tesznek a bútorok és a turisták közé, akik ezúttal a lakkozott parkettán lépkedve nem partnereket, hanem a zöld, piros és kék szoba berendezését, a volt elnökök portréit vagy a First Lady százegynéhány személyesre kibővíthető ebédőasztalát fürkészik árgus szemekkel.

Washingtonba való be- és onnan hazautazásaink alkalmával rendszeres használói voltunk a metróknak. Közelezközök lévén kíváncsiok belőlem, hogy ez valami csoda! Úgy suhan, mint a nyíl (olyan gyorsan és halkán), természetesen légkondicionált és faltól falig szőnyeg van benne, amit feltétlenül naponta porszívóznak... (A New York-i metró ennek köztudottan pont az ellentéte: régi piszkos, rendetlen és ráadásul igen ritkán jár).

Szabadidőnkben az egyetem két gazdagon felszerelt könyvtára nyújtotta elméleti lehetőségek kiaknázása mellett magától értetődően gyakorlati tevékenységeket is folytattunk, azaz sportoltunk. Ez nemcsak a washingtoni „n” km-es gyaloglásokban, az arlingtoni kerítésmaszásban és az uszoda kellemes hús vizének rendeltetésszerű használatában nyilvánult meg, hanem abban is, hogy megrendeztük az első marylandi Közgáz Giants—Bölcsész Tigers futballmérkőzést. A 12:1-es végeredmény nem fejezi ki hűen a játék képét. Azt a bekapott gólt még ma is szégyelljük!

Utolsó washingtoni esténken hivatalos állófogadáson vettünk részt a Kongresszusi Könyvtárban. Itt végre személyesen is megismerhettük utunk finanszírozóját, az 1947 óta az USA-ban élő Soros Györgyöt, aki nem egyszerűen befutott üzletember, hanem a tavalyi év legsikeresebb tőzsdévállalkozójaként is emlegetik. Ezen a rendezvényen azt is megtudhattuk, hogy az amerikai kongresszus 104 tagja közül 6 magyar! (származású). Egyikük, a fogadás rendezője, Tom Lantos az est záróakordójaként rázendített a Jó estét kívánok! Megjötték a fehérvári huszárok! c. nótára, s ez úgy gondolom, jól illusztrálja az oldott hangulatot. Ekkor fülembe csengett az a mondat, amit egy-két héttel azelőtt az egyik amerikai kormányképviselő mondott, több mint udvariassan: „Magyarország kis ország, de nagy nemzet!” Lehet benne valami...

Másnap viszont már mi mondtuk az USA legnagyobb városában: New York nagy ország (igen ország) és nagyon nemzetközi! A rendelkezésünkre álló 24 óra (déltűn 3-tól déltűn 3-ig) alatt lehetetlennek lett volna becserkészni a 18 milliós agglomeráció halomnyi nevezetességét, a híres-hírhedt és a kevésbé ismert nemzeti negyedeket, ám mivel hatódmagammal itt egy perccel sem fecsegtünk alvásra, bejuthattunk az ENSZ-palotába, az amerikai filmekben már oly sokszor látott Szabadság-szoborba és a világ nem is olyan rég még legmagasabb épületébe, az Empire State Buildingbe, illetve annak tetjére. (Jelenleg a chicagói Sears Tower „vetet” 1454 lábmal, a 2. World Trade Center [New York] 1350, a 3. Empire State Building 1250 láb magas.) Az innen élvezhető panoráma egészen káprázatos. A különböző méretű és formájú felhőkarcolók alkotta ún. skyline csak itt fellelhető esztétikai élményt nyújt. A sok kisebb-nagyobb építőközkára és parányi matchboxra letekintve az ember — ha csak rövid időre is — a világ urának érezheti magát!

Köborlásainknak köszönhetően izelítőt kaphattunk a nappali, éjszakai, valamint az ébredező New York egyedi hangulatából — zsúfoltsággal, éjjel is nappali fényben úszó és nyitott boltokat, lokálokat, mozikat magába foglaló utcákkal, vészjóslóan sötét, csendes parkokban padon alvó nincstelenekkel, a városi forgatag szerves részét képező jellegzetes figurákkal.

Mindezek után amikor a Boeing 747-es felemelkedett a Kennedy Airport kifutójáról, úgy vélem, rajtam kívül még sokan vetettek búcsúpillantást az alattunk tovatűnő városra, hasonló gondolatok reményében: „Arrivederci, New York, USA!”, azaz látjuk mi még egymást!

Az elmondottak ellenére régen örültem úgy Népsportnak, mint annak, amit Zürichben az átszállásnál a Malév stewardesse nyomott a kezembe! Bizonyára a fáradság is belejátszott, de úgy éreztem, hogy bár nagyon jó volt az egész út, ám legalább ilyen jó hazaérkezni is! Mivel többen szerda reggeltől szombat délutánig mindössze három órát aludtunk, a vámvizsgálat után nemcsak jelképesen zuhantunk szereteteink kitarj karjai közé.

Augustus 1-jén kora déltűn kisebbfajta forgalmi dugó keletkezett az amúgy sem túl tágas Ferihegy II. érkezési oldalánál. Hetvenöt-hetvenöt kimerült, csomagokkal és rokonokkal, ismerősökkel teleaggatott tanár és diák várakozott — buszra, taxira.

Diószeghy Zsolt

Nebéz-e szovjet filmrendezőnek lenni?

Úgy tűnik, a nyíltság politikája azért a szovjet filmművészetben is egyre inkább érezteti hatását, talán éppen felelevenítve Lenin nézetét a film szerepéről. Lezárt dobozokból (illetve az orosz szóhasználat szerinti polcokról) pihenésre ítélt játékfilmek kerülnek elő, és az újonnan forgatottak egy része is zajos sikert arat mind az országban belül, mind a Szovjetunió határain kívül. Mindegyik egyfajta szellemi-kulturális felrészülést sejtet.

Ez a szovjet „új hullám” azonban nem az elmúlt másfél-két évre datálódik, hiszen az azóta bemutatott filmek nagy része nem ebben az időben készült. Alekszandr German Ellenőrzés az utakon című (egyébként nálunk is bemutatott) filmje például már 1971-ben elkészült, és több mint 15 évig bemutatásra várt. De van olyan játékfilm is, ami 1967 óta porosodott a raktárak mélyén.

A nyitás közvetlen előzményei közé tartozik Elem Klimov Agónia című filmjének tíz évét késéssel bemutatása, és a Szovjet Filmművészek Szövetségének V. Közgyűlése, amit 1986. május 13–15. között tartottak. Ezen a viharos és vitákkal, indulatokkal terhes háromnapos találkozó történt meg a hivatalos váltóállás. Már a küldöttek közé sem került be például Szergej Bondarcsuk, vagy Lev Kulidzsanov addigi első titkár. A kongresszuson aztán, példátlan módon, az elégedettség és konformizmust sugárzó szavakat kifütyölték és lehurrogták. Filip Jermas, a Goszkinó (a Szovjetunió Állami Filmbizottsága) vezetője be sem tudta fejezni felszólalását.

Rolan Bikov, az említett German-film főszereplője, neves filmrendező mondja a közgyűlésről: „A kongresszuson harc folyt, harc konkrét személyek ellen, olyan emberek ellen, akik a többség szerint magas tisztségeket foglaltak el a Filmművész Szövetségben és tevékenységüknek nagyon kevés eredménye volt, emberileg is és a feladatok ellátásában is. Túl sokat gondoltak saját magukra, túl sokat gondoltak saját hasznukra, ellustultak, tulajdonképpen elszoktak a munkától...”

Ugyanerről a személyi kritikáról Andrej Plahov kritikus, aki az azóta megalakult „konfliktusbizottság” vezetője, melynek célja és feladata a régóta dobozban levő filmek felülvizsgálata, a következőket mondta: „A filmművészet főiskolákon uralkodó protekcionizmus és nepotizmus ma már közbeszéd tárgya, pedig az intézmények élén neves, mindenki által tisztelt mesterek állnak. De legyünk őszinték. Néhányan közülük, akik annak idején jelentős alkotásokat hoztak létre, a múlt dicsőségéből élnek, új filmjeiknek sem művészi, sem közönségsikere nem igazolja a számukra biztosított előnyös feltételeket...”

Ezek után a vezetőség csaknem kétharmadát újjáavasztották (még Nyikita Mihalkovnak sem sikerült bekerülnie), az első titkár pedig a sokáig mellőzött Elem Klimov lett.

1987 elején elfogadták a szovjet filmgyártás átalakításának alapvető irányvonalai című dokumentumot, amely

főleg szervezeti és gazdasági kérdésekkel foglalkozik. Erről azt nyilatkozta Elem Klimov: „Ahhoz, hogy a szervezeti struktúra a valódi alkotó munka érdekeit szolgálja, nagyobb önállóságot kell adni a tehetséges művészeknek, nagyobb szerepet kell juttatni a nyilvánosságnak, át kell térni a gazdasági elszámolás rendszerére és távolatlag az önélszámolásra...” Mindehhez azért hozzátette az új elosztó titkár, hogy ha egy stúdió azért kerül nehéz anyagi helyzetbe, mert magas művészi színvonalú filmeket készít, akkor természetesen egy központi alapról támogatást kap.

Mindenesetre a Goszkinó hatáskörét alaposan megnyírbálták, és egyre több funkciót helyeznek át az önálló stúdiókhoz. Korábban az elburokratizálódott Goszkinó szava döntött minden kérdésben, forgatókönyveket többször átíratott, és persze még az sem volt garancia, nem hogy a megjelenésre, de a forgatásra sem. A „konfliktusbizottság” által sokszor érthetetlen okok miatt filmek sokasága nem kerülhetett el készítésre a nézőkhöz. Ez a folyamat olyan sorsokat eredményezett, mint amilyen Suksin, vagy Tarkovszkij volt. Ma a hivatalos nyilatkozatok szerint a cenzúra közbelépésére csak három indok lehet: katonai titkok el-

árulása, szovjetellenesség és pornográfia.

Úgy tűnik, hogy kibontakozóban van a szovjet filmművészet harmadik nagy nemzedéke, a húszas évek (Eizenstein, Dovzszenko) az olvadás generációja (Csuhraj, Bondarcsuk, Sepityko, Tarkovszkij, Mihalkov, Koncsalovszkij, Romm) után. Az „új hullám” programadó filmjének, a szellemi átalakulás egy markáns pontjának Tengiz Abuladze Vezeklését tekintik, amit november 5-én hazánkban is bemutatnak. A filmről már sok mindent leírtak és elmondtak, sokan a főhőben Sztálint vélték fölfedezni, ám Abuladze ez ellen tiltakozik, ő az elnyomó, a hatalomtól megrészegült és azt maximálisan kihasználó zsarnok archetípust kívánja elénk állítani.

Ugyancsak jelentősé vált a dokumentarista műfaj is, melynek képviselői igyekeztek az eddig tabuként kezelt témákra irányítani a figyelmet. Szólnak az alkoholizmusról, a fiatalok bűnözéséről, a kábítószer-termelésről és -forgasztásról, a környezet pusztításáról, vagy éppen az afganisztáni véres háborúról. Mindez robbanásszerűen tüntetett föl a kinyitott kapu réssein, és teljes értékű kiegészítővé válhatott a játékfilmeknek. Az újdokumentarizmus legnevesebb képviselője, Juris Podnieks, akinek Könynyű-e fiatalnak lenni? című filmjét már vetítették Magyarországon.

A szovjet filmművészet tehát úgy tűnik, új utakat keres, és a társadalom, a környezetük által feltett kérdésekre most már megpróbál elfogadható válaszokat adni. És hogy ez az ország határain kívül is mennyire sikerült, azt a Vezeklés idején Cannes-i különdíja, illetve FIPRESCI (a Nemzetközi Filmkritikusok) díja, és a tiszteletteljes felmérésről filmművészet alkotásai iránt megnyilvánuló érdeklődés is mutat.

—ng—

Tanulmányi versenykiírások

Filozófiából

A filozófia tanszék az 1987–88-as tanév I. félévében ismét tanulmányi versenyt hirdet. Pályázni lehet 15–30 oldalnyi terjedelmű, filozófiai tematikát tárgyaló dolgozatokkal. A dolgozatokat november 20-ig géppel írtva, 3 példányban kérjük leadni. A sikeres pályázók pénzjutalomban részesülnek. A gépeltéket költségvetésükkel.

Politikai gazdaságtanból

A politikai gazdaságtan tanszék a hallgatóknak megfelelően az 1987–88-as tanévre is meghirdeti az I. és II. évfolyamos hallgatók számára a szokásos politikai gazdaságtan tanulmányi versenyt. A versenyen ezen évfolyamok hallgatói önálló (tehát pl. nem prozemináriumi) politikai gazdaságtani jellegű írásukat indulhatnak. Viszont a versenyző TDK-nak is benyújthatja dolgozatát, amennyiben az a TDK követelményeinek megfelel, ettől a versenytől függetlenül.

A dolgozat szokásos terjedelme 15–20 géppelt oldal, amitől indokolt esetben el lehet térni.

A versenyzőket az 1987. április 9., 16.00-ig lehet benyújtani a politikai gazdaságtan tanszékén, a 225. szobában. Kérjük a határidő pontos betartását!

Formai követelmények: A dolgozatot két példányban, kettes sorokkal géppelve, 4 cm-es margóval gyűjteménybe kell beadni. A dolgozatot tartalmazó irattartón kívülről jól láthatóan a következő adatokat kérjük feltüntetni:

- a versenyző neve, évfolyama, csoportszáma,
- a dolgozat címe,

— a politikai gazdaságtan szemléletvezető neve.

A verseny keretén belül a beérkezett dolgozatokat a tanszéki hirdetőtáblán később közzéteendő szempontok alapján két opponens bírálja el, a d r á p o n t o k a t. (A bírálatok eredményeit a szóbeli verseny előtt — szintén a hirdetőtáblán — közzétezzük. A beérkezett versenydolgokat a tanszéki könyvtárban az érdeklődők rendelkezésére fogadjuk állni.) A legjobb pontszámot elérő dolgozatok konferencián kerülnek előadásra. A konferencián a beérkezett dolgozatok számatól függő számú — a dolgozatok tematikája alapján kialakított — szekcióban 3 tagú zsűri dönti el a végleges helyezéseket. Szekciónként egy első, egy második és egy harmadik díj kerül kiadásra. A díjazásra rendelkezésre álló pénzeszközök 10 000 forint. A konferencia időpontja előreláthatólag 1988. május 1.

A témaválasztásnál kérjék a szemináriumvezető vagy a verseny szervezőinek segítségét.

A szervezők:
Balta Csaba, 225. sz.
Banyár József, 221. (1. sz.)

Statisztikából

A statisztikai tanszék és a Központi Statisztikai Hivatal az alábbi felsorolt témákban tanulmányi versenyt hirdet az egyetem II–V. évfolyam hallgatói számára.

Témák:

1. A népesség korösszetételének változása Magyarországon 1960–1985. közötti időszakban.
2. A népesség számát meghatározó demográfiai jellemzők változása Magyarországon.
3. Az egyetemi hallgatók számának és összetételének változása az elmúlt évtizedben.
4. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre jelentkezők és felvettük számának, összetételének statisztikai elemzése.
5. A gazdasági növekedés vizsgálata a gazdasági szerkezet átalakításának tükrében.
6. Iparunk színvonalának és fejlődésének nemzetközi összehasonlításban 1975–1985. között.
7. Magyarország ipari termelési szerkezetének és tényezőinek vizsgálata 1975–1985. között.
8. Egy-egy ágazat (pl. gépipar, könnyűipar, vegyipar, élelmiszer-gazdaság) fejlődésének komplex elemzése 1975–1985. között.
9. Az ipari beruházások alakulása, szerkezeti jellemzői, eredményei, 1975–1985. között.
10. Az ipar és a külkereskedelmi kapcsolatának vizsgálata.
11. A külkereskedelmi forgalom szerkezetének átalakítása a magyar gazdaság kibontakozásának érdekében.

12. Az élelmiszer-gazdaság (mezőgazdaság és élelmiszeripar) szerepe, súlya a népgazdaság termelésében, különös tekintettel a termelési és termékszerkezet alakulására.
13. A lakásépítés alakulása Magyarországon.
14. A közlekedés teljesítményének vizsgálata az elmúlt évtizedben.
15. A gazdasági és társadalmi környezetek jellemzése statisztikai módszerekkel.
16. A lakosság jövedelmek alakulása hazánkban az elmúlt 10 évben.
17. Az árak (pl. ipari, fogyasztói, kereskedelmi) alakulása Magyarországon.
18. A nemzetközi idegenforgalmi kereslet és a szálláshelykiépítés fejlődésének összefüggései.
19. A magyar gazdaság versenyképességének változása az elmúlt két évtized alatt.
20. A kisiparosok létszámának alakulása állománycsoportonként a főbb szakmákban, településtípusonként a 80-as években.

A versenyzőknél a dolgozatok terjedelme maximálisan 20 oldal, benyújtásának határideje: 1987. november 22. Forrásként felhasználható minden hivatalos statisztikai kiadvány, ezek — szükség szerint — a tanszék megalálhatók. A sikeres dolgozatokat jutalmazzuk, amelyhez az ipari kar és a Központi Statisztikai Hivatal biztosit keretet. A versenyyel kapcsolatos esetleges további felvilágosítást Káposzta Sándor adjunktusnál lehet kérni.

Dán filmhét a Toldi moziban

Az igazat megvallva nem nagyon ismerjük a dán filmeket, ezért adtunk rendkívüli lehetőséget a dán királynő magyarországi látogatása tiszteletére, más kulturális rendezvények mellett megtartandó filmhét október 7. és 14. között a Toldi Stúdiómoziban. A részletes program:

Október 7. 18 óra, Eric Clausen: A Hold sötét oldala (diszeloadás); október 8. 20

óra, Christien Braad Thomsen: Zúrvavar a kulisszák mögött; október 9. 20 óra, Astrid Henning-Jensen: Kora tavasz; október 10. 20 óra, Nils Malmros: A szép és a szörnyeteg; október 11. 20 óra, Jon Bang Carlsen: Ofélia a városba jön; október 12–13. 20 óra, Sune Lund-Sörensen: Gyilkosság a sötétben; október 14. 20 óra, Eric Clausen: A Hold sötét oldala.

—ng—

(nagy)

MAJD AZ ÖREGFIÚK

Dzsúdóhírek

Az eredményes egyéni szereplést követően hidegzhanyként érte a szakosztályt az országos csb-n elért V. helyezése.

— Saját fegyelmetlenségem is hozzájárult ehhez a szerepléshez. Több munkát, összefogottságot kellett volna a fiúknak végezni — mondta el a szakosztályvezető.

Hozzáfüzte még, hogy az év hátralévő hónapjaiban megrendezésre kerülő versenyeken eredményesen kell szerepelni, hogy a szakosztályt előbbre tudjon lépni az egyesületek közötti pontversenyben.

— Oláh János vezető edző megjegyezte, hogy kedvező lenne, ha az egyetem hallgatói közül többen jelentkeznek a dzsúdóba, de aki nem kíván versenyszerűen sportolni, úgy azoknak önvizsgáztással egybekötött Kodokán Goshinjitsu önévelmi tanfolyamot indítunk a Varga Jenő kollégium alagsorában hétfőtől péntekig 18.30-tól. Az eredményes tanfolyamvégzés során színes övfokozatra tehetnek vizsgát a hallgatók.

Idén is megrendezésre kerül az „ÖREGFIÚK” országos dzsúdóbajnoksága.

— 1986. évben két versenyzőt indítottunk el. Mindkét versenyző (Mádl Elek, 41 éves), aki a BM BRFK rendőrtisztje egy III. és egy V. helyezést ért el. Míg Kovács Géza (33 éves), — aki időközben az USA-ba távozott — egy I. és egy III. helyezéssel büszkélkedhet.

— Úgy gondolom, hogy az idén a csapatversenyt is megnyerhetjük, mert olyan versenyzőink indulnak, akik aktív korukban igen kiemelkedően szerepeltek. Megemlékezném Walter Géza (42 éves), Oláh János (45 éves), Nyester Péter (33 éves) versenyzőinket, valamint a FÓTAXI SC-ből ideiglenesen átigazolt Zaicz Gusztáv (38 éves dzsúdó- és ju-jitsu edzőt, valamint Dobcsányi Sándor (33 éves) dzsúdó- és ju-jitsu segédoktatót is nevezzük — mondta el Sümegi Ferenc szakosztályvezető.

Edzéseinken mindenkit szeretettel várunk.

(Bucu)

Siker siker hátán

Az egyetemnek a bajnokság beindulásakor 3 NB II-es csapata van: a női röplabda, női, illetve férfikosárlabda. Mindhárom csapat nagy lelkesedéssel készül fel, mindannyian szeretnének az NB I-be bejutni.

A tavasszal kiesett Közgazdasági-Külkereskedelmi SC röplabdacsapat gárdája kicserélődött: három játékos kivételével most több egyetemista lány lett kerettag, az újonnan átigazoltak is mind 20-21 évesek. A rajt jól sikerült, eddig veretlenek a lányok. Eredményük: Székesfehérvár—KKSC 2:3, KKSC—Ferroglóbusz 3:1, BHG—KKSC 0:3.

Demó Péter ennek ellenére óvatossággal csak 2 év múlva lát esélyt a visszajutásra, emellett szeretne még több egyetemista lányt bevonni a munkába és felkészíteni a télen induló országos egyetemista bajnokságra.

A „törzsgárdatagok” — Hollosi Kati, Nádasai Kati, Horváthy Kriszta, Hatvani Andri — szeretettel várják mind azokat, akik eddig csak hébe-hóba jártak le, vagy még nem jelentkeztek és most szívesen jönnek.

Hasonló átalakulás ment végbe a kosárlabda-szakos-

tásban is. Mindkét gárda ezen a héten Szófiában, a májusban elmaradt szocialista országok közsportversenyén egyetemének hagyományos kosárlabdatornáján vesz részt. A csapatok ilyen összeállításban még nem játszottak, így kíváncsian várjuk eredményeiket. Az utazók között a legifjabb lányok Sasvári Gabi, Bánki Móni, Gallai Erika, Miskovits Ági, Balázs Mária, Böcsföldi Kati, Dobák Tünde, a fiúk erősségei Poór Zoli, Ambrus Lakatos Lóránd, Csontos László, Vörös Gábor. A lányok hétfévi eredménye a Gyógy pedagógiai Tanárképző Főiskola ellen: 88:44 (35:26). Szintén a hét végén került sor a salzburgi városi női kosárlabdacsapat elleni barátságos mérkőzésre, 57:46 nyertek a mieink.

Legközelebb hazai mérkőzések a Kinizsi utcában: KKSC—Dunaújváros október 10. 10 óra, Közgazdasági (fiú) október 30. 19 óra, Közgazdasági (lány) november 1. 11 óra. Gyertek minél többen szurkolni!

A pingpongosok eredményei lapzártáig nem érkeztek meg. Következő számunkban pótoljuk.

H. K.

A szakrális és a profán

Előadás-sorozat

A résztvevők kérdéseire adott válaszok formájában. A szakterületen nagy népszerűségnek és tekintélynek örvendő elismert kultúrpolitológus, vallástörténész hazánkban méltatlanul kevésbé ismert. Erre a hiánynak figyelmet az a mostanában megjelentetett A szent és a profán című esszéje (Európa Kiadó, Bp. 1987.), amely bár nagyszerű, de valójában elenyésző töredéke az elidei életműnek.

Ebben a félévben az előbb említett előadók Mircea Eliade (1907–1986) munkáinak bemutatására vállalkoznak majd — a korábbiakhoz hasonló módon — előadás, majd

műve került megvitatásra Ranschburg Agnes pszichológus és Fehér József író kreativitáskutatók vezetésével. A két szemeszteren át megtartott foglalkozások sikere adott biztatást arra, hogy ne maradjon folytatás nélkül a sorozat.

Ebben a félévben az előbb említett előadók Mircea Eliade (1907–1986) munkáinak bemutatására vállalkoznak majd — a korábbiakhoz hasonló módon — előadás, majd

Utolsó esély a dialógusra

Több mint háromszázan — főként elsős diákok — hallgatták végig Lengyel László előadását a Társadalomtudományi Klubban, a félév első ilyen egyetemi rendezvényén, az elsős hét keretében.

Egyetemünk új hallgatóira való tekintettel Lengyel László először a jelenlegi gazdasági helyzetről és az idevezető útról beszélt. Majd ismertette a fordulat és reform koncepcióját, amely a Közgazdasági Szemle ez évi júniusi számában jelent meg.

Ezt követően Lengyel László — részben kérdésekre válaszolva — beszélt a jövőről is. Szerinte megvan a veszélyes annak, hogy a magyar gazdaság kormányozhatatlanná válik — az anarchia, az erős érdekcsoportok marakodása a gyengék rovására, a kormány tehetetlensége az erős lobbykkal szemben — mindez nem ismeretlen perspektíva, hiszen a jugoszláv gazdaság is hasonló jelenségek között vergődik. Ez a példa többek között arra is figyelmeztet, hogy mennyire veszélyes a gazdasági konfliktusok tudatos átírása a társadalmi-politikai szférába. Hiszen az értelmiségben belüli, az értelmiség és a munkásság közötti, a generációk közötti ellentétek, a nacionalizmus felélesztése, sajnos, reális veszély.

Az utolsó esély tehát a nyílt és őszinte dialógus kezdeményezése demokratikus úton, és a következetes, radikális — akár népszerűtlen — reform a politikai-társadalmi, majd a gazdasági élet területén. Adja, amíg nem késő! Ha a társadalom a bizalmát végleg elveszti a kormánnyal szemben, akkor — gondoljunk Lengyel-

országra — a társadalom passzivitására kényszerítése marad, ami viszont mindenfajta reformot meggátol, a mélyreható, racionális reformokat is. Ez pedig az önállóság, kezdeményező-készség elfojtását, passzív ellenállást, az irracionális gazdasági gondolkodásmód és a csödhangulat elterjedését élesíti, ami végso soron egyenlő magával a csöddel.

Hogy Lengyel László mégis miért tartja magát optimistának? Bizik a Kelet-Európában eggyedülálló módon megindult és felerősödött egyfajta polgárosodási folyamatban, amely elsősorban persze gazdasági téren jelentkezik. Ezt igazolja a soha nem látott mértékű érdeklődés a hazai és a világban lezajló gazdasági események iránt, a második gazdaság észszerű gazdasági kalkuláción alapuló megszerzése, tapasztalatok felhalmozódása egy magasabb színvonalú gazdasági és politikai kultúra kialakulása.

Balázs Zoltán

ROZSDALDASZ

Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja

Felolvasó szerkesztő: Farkasinszkyné Halay Edit

Szerkesztőség: Budapest IX., Dimitrov tér 8. 1093

Telefon: 174-518

Kiadó: Hírlapkiadó Vállalat

Budapesti VIII. Balázs Lujza tér 3.

Felolvasó kiadó: VÁGNER FERENC vezérigazgató

87-6171. Szikra Lapnyomda, Felolvasó vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató